

provincie **HOLLAND**
ZUID

De toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart Haarlemmermeerpolder in de Meeslouwerplas

Feitenrelaas inzake de vermeende vervuiling met asbest

Eindrapport EAA-onderzoek
Kenmerk: EAA19-018

Opdrachtgever:

Hennie Koek
Provinciesecretaris

Opdrachtnemer:

Was getekend

Hoofd Eenheid Audit en Advies

Definitief, versie 1.0
13 december 2019
Provincie Zuid-Holland

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	4
1.1	Aanleiding voor het feitenonderzoek	4
1.2	De Eenheid Audit en Advies	5
1.3	Onderzoeksverantwoording.....	5
1.3.1	Afbakening en beperking van het onderzoek.....	5
1.3.2	Gebruiktebronnen	5
1.3.3	Communicatie tussen de PZH en de NMO / de heer [REDACTED]	7
1.3.4	Het onderzoek in de context van recente berichtgeving in de media.....	7
1.4	Gebruik van het feitenrelaas.....	7
1.5	Leeswijzer.....	8
2	CONTEXT VAN HET BAGGEREN VAN DE RINGVAART	9
2.1	Aanleiding voor het baggeren.....	9
2.2	Het waterbodemonderzoek van Tauw.....	9
2.3	De afzet van de baggerspecie	10
2.4	Directievoering en toezicht op het baggeren	11
2.5	Kaders voor de handelwijze bij asbestvondsten tijdens het baggeren	12
3	ASBESTVONDSTEN IN EN OM DE RINGVAART	13
3.1	De vijf bekende asbestvondsten in een tijdlijn	13
3.2	Asbestvondsten volgens de verslagen van de bouwvergaderingen.....	14
3.2.1	Asbesthoudend materiaal in vak 4	14
3.2.2	Asbesthoudend materiaal op het weilanddepot in Bennebroek.....	15
3.2.3	Asbest in baggerspecie die op de kant is gezet bij vak 40.....	17
3.3	Asbestvondsten volgens aanvullende informatie van de heer [REDACTED]	18
3.3.1	Asbesthoudend materiaal in vak 8	18
3.3.2	Asbesthoudend materiaal in baggerspecie voor doorgangsdepot Meergrond.....	19
4	TOEPASSING VAN BAGGERSPECIE IN DE MEE SLOUWERPLAS.....	21
4.1	De opzet van het proces en de betrokken partijen	21
4.2	De uitvoering van het proces.....	21
4.2.1	Baggerspecie uit het reguliere werk in de Ringvaart.....	22
4.2.2	Baggerspecie uit de CE-verdachte locaties in de Ringvaart.....	23
5	WATERBODEMONDERZOEK IN RELATIE TOT DE LATERE ASBESTVONDSTEN... 24	
6	CONFRONTATIE TUSSEN DE VERKLARING EN HET FEITENMATERIAAL.....	25

BIJLAGE 1	OVERZICHT GEBRUIKTE DOCUMENTATIE.....	28
BIJLAGE 2	KAART VAN DE RINGVAART	30
BIJLAGE 3	COMMUNICATIE TUSSEN PZH EN DE NMO / DE HEER [REDACTED].....	31
BIJLAGE 4	FOTO'S VAN ASBESTVONDST OP 21 SEPTEMBER2012	34

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het feitenonderzoek

De Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben in februari 2019 via de bij recreatiegebied Vlietland betrokken natuur- en milieuorganisaties (NMO¹) een verklaring [1] ontvangen van de heer ██████████² (hierna: de verklaring), waarin diverse uitspraken over het project herinrichting Meeslouwerplas worden gedaan. De Meeslouwerplas maakt deel uit van het recreatiegebied Vlietland en is eigendom van de provincie Zuid-Holland (PZH). In het herinrichtingsproject worden grond en bagger toegepast om de Meeslouwerplas te verondiepen en daarmee de in het verleden te steil afgegraven oevers aan te vullen en te stabiliseren. BAM Infra B.V. is de contractpartij die de herinrichting uitvoert in opdracht van de PZH.

Enkele van de uitspraken van de heer ██████████ hebben betrekking op de gang van zaken rond de toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder in Noord-Holland (hierna: de Ringvaart) in de Meeslouwerplas, in de jaren 2012 en 2013. De heer ██████████ beweert dat er baggerspecie met te hoge concentratie asbest zou zijn 'gestort'³ in deze plas. Hij onderbouwt dit door te stellen dat ook bagger uit de Ringvaart die is verwerkt in een depot op een weiland in Bennebroek⁴ (hierna: het weilanddepot) te hoge concentraties asbest zou bevatten.

De verklaring is op 20 februari 2019 behandeld in de vergadering van de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Naar aanleiding van vragen over mogelijke asbestvervuiling van baggerspecie uit de Ringvaart is door de toenmalige gedeputeerde Weber toegezegd dat Provinciale Staten apart worden teruggekoppeld over deze asbestkwestie. [2, p41] Ook zegde de gedeputeerde toe dat het college in contact zou treden met de heer ██████████, zodat hij de relevante stukken hierover kan overleggen ten behoeve van een feitenrelaas⁵. [2, p32 en p38]

Voorts gaf gedeputeerde Weber aan dat de provincie als eigenaar van de Meeslouwerplas geïnteresseerd is in informatie waarmee licht op deze aangelegenheid kan worden geworpen. [2, p43] Vanuit dit eigenaarschap heeft de PZH zelf het feitenrelaas over de asbestkwestie opgesteld. Het onderzoek is conform het plan van aanpak uitgevoerd door de Eenheid Audit en Advies (EAA) van de PZH in opdracht van de provinciesecretaris⁶.

¹ Hiertoe behoren de Vereniging Vrienden van Vlietland, de Vogelwerkgroep Vlietland, de Werkgroep Milieu beheer Leiden en de Beheerscommissie Vogelplas Starrevaart

² Om privacy redenen worden in dit feitenrelaas geen namen van personen vermeld, behoudens die van de opdrachtgever en –nemer op het voorblad. De naam van de opsteller van de verklaring is overal weggelakt.

³ De baggerspecie uit de Ringvaart is bedoeld voor hergebruik c.q. toepassing op andere locaties. Daarom gebruiken wij de term 'toepassen' in plaats van 'storten'.

⁴ Gelegen aan de Glipperweg 4 te Heemstede

⁵ Dit is gebeurd per brief d.d. 13 maart 2019, kenmerk PZH-2019-685147608 [3]. Zie onderzoeksverantwoording.

⁶ Teneinde een zo groot mogelijke objectiviteit te bewerkstelligen is het opdrachtgeverschap bij de provinciesecretaris komen te liggen en niet, zoals oorspronkelijk beoogd, bij het hoofd van de afdeling Water en Groen.

1.2 De Eenheid Audit en Advies

De EAA is onderdeel van de PZH en ressorteert direct onder de provinciesecretaris. Als interne audit eenheid toetst zij of de bedrijfsvoering van de organisatie wordt beheerst, rapporteert zij onderzoeksbevindingen en adviseert zij over de sturing en beheersing van bedrijfsprocessen binnen de provincie. Haar werkzaamheden verricht zij ten behoeve van GS en het lijnmanagement. De EAA is dus onafhankelijk gepositioneerd ten opzichte van de afdeling Water en Groen, die belast is met de aansturing van het herinrichtingsproject in de Meeslouwerplas. De betrokken onderzoekers zijn ingeschreven bij beroepsorganisaties⁷ en gehouden aan de desbetreffende gedrags- en beroepsregels.

1.3 Onderzoeksverantwoording

1.3.1 Afbakening en beperking van het onderzoek

In zijn verklaring doet de heer ████████, naast zijn beweringen over asbest, nog diverse andere beweringen. Deze hebben onder andere betrekking op de grondmarkt in het algemeen, de aanleg van een geluidswal langs de A4 ten behoeve van het recreatiegebied Vlietland en de aanbesteding voor de herinrichting van de Meeslouwerplas door de PZH. Het onderzoek richt zich op zijn beweringen over asbest, omdat die aanleiding waren tot de toezegging van de toenmalige gedeputeerde om een feitenonderzoek te laten uitvoeren.

De baggerspecie die tot op heden is toegepast in de Meeslouwerplas is afkomstig van diverse locaties. Het onderzoek richt zich op de baggerspecie die afkomstig is uit de Ringvaart, omdat in de verklaring alleen expliciet deze locatie is vermeld als bron van asbestvervuiling.

De uitgevoerde van baggerwerkzaamheden in de Ringvaart en de toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas zijn niet op alle onderdelen gedocumenteerd. Voor de factfinding moest daarom ook een beroep worden gedaan op het geheugen van direct betrokkenen. Gezien het feit dat deze werkzaamheden een uitvoerend karakter hebben en ruim zes jaar geleden werden uitgevoerd, is het onvermijdelijk dat niet altijd definitief uitsluitelkan worden gegeven over het gebeurde.

Voor het opstellen van dit feitenrelaas is de EAA afhankelijk geweest van de aanlevering van informatie door derden. Zij kan dan ook niet instaan voor de volledigheid van de in dit feitenrelaas vermelde feiten, waaronder de asbestvondsten.

Bij de uitvoering van het feitenonderzoek zijn de geldende normen van de Wet Bodembescherming en het Besluit Bodemkwaliteit als uitgangspunt genomen.

1.3.2 Gebruikte bronnen

Bijlage 1 bevat een overzicht van de gebruikte documentatie. Waar nodig, is in het feitenrelaas door middel van een nummer tussen haken [] een verwijzing naar het desbetreffende document opgenomen.

⁷ Dit betreft het Instituut van Internal Auditors (IIA) en de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

Voorts zijn vertegenwoordigers van de volgende organisaties bevroegd. Tussen haakjes is vermeld welke rol(len) zij in deze casus hebben:

- De provincie Zuid-Holland (eigenaar van de Meeslouwerplas)
- BAM Infra B.V. (BAM, aannemer in opdracht van de provincie Zuid-Holland belast met de herinrichting van de Meeslouwerplas)
- De Grondstoffenbank Zuid-Holland B.V. (in opdracht van BAM belast met de acquisitie, de acceptatie, de coördinatie, de administratie, de facturatie en incasso van toe te passen grond / bagger in de Meeslouwerplas)
- Het hoogheemraadschap van Rijnland (eigenaar van de Ringvaart, ontdoener⁸ van de baggerspecie uit de Ringvaart, het bevoegd gezag dat onder andere bepaalt of de baggerspecie al dan niet in de Meeslouwerplas mag worden toegepast)
- De provincie Noord-Holland (opdrachtgever van het reguliere baggerwerk⁹ in de Ringvaart, vanuit haar verantwoordelijkheid om de vaart voldoende breed en diep te houden voor de scheepvaart)
- Leemans Speciaalwerken B.V. (aannemer die belast was met het baggeren van de CE-verdachte¹⁰ locaties in de Ringvaart, in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer vanuit haar rol als bevoegd gezag voor externe veiligheid)
- Niebeek Milieumanagement B.V. (directievoerder en toezichthouder van het uitbaggeren van de Ringvaart, in opdracht van de provincie Noord-Holland en het hoogheemraadschap van Rijnland)
- Tauw B.V. (uitvoerder van het waterbodemonderzoek en het nadere waterbodemonderzoek van de Ringvaart, in opdracht van de provincie Noord-Holland)
- VanderHelm Milieubeheer B.V. (uitvoerder van het nader milieukundig asbestonderzoek inzake het weilanddepot, in opdracht van Haskoning DHV Nederland B.V. en op initiatief van de provincie Noord-Holland)
- Geologistiek B.V. (onderaannemer van de aannemers van het baggerwerk in de Ringvaart en belast met de organisatie van weilanddepots voor de opvang van baggerspecie uit de Ringvaart en tevens aanbieder van een deel van de baggerspecie¹¹ voor verwerking in de Meeslouwerplas)
- De Grondbank G. de Bruyn B.V. (onderaannemer van de aannemers van het baggerwerk in de Ringvaart voor het weilanddepot, tevens de partij die met de eigenaar van de weilanden een overeenkomst is aangegaan voor het toepassen van baggerspecie op zijn gronden)

⁸ Een ontdoener is degene die zich van afvalstoffen wenst te ontdoen [24, p5]

⁹ Het andere baggerwerk in de Ringvaart betreft de CE-verdachte locaties (Conventionele Explosieven). Dit baggerwerk is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer vanuit haar rol als bevoegd gezag voor externe veiligheid. Zie paragraaf 2.1.

¹⁰ CE staat voor Conventionele Explosieven

¹¹ Dit betreft de baggerspecie uit CE-verdachte locaties. [26] Zie paragraaf 2.1.

- De Omgevingsdienst IJmond (toezichthouder namens de provincie Noord-Holland op de naleving van de Wet Bodembescherming en namens de gemeente Heemstede op de naleving van het Besluit Bodemkwaliteit, bevoegd gezag voor het weilanddepot)

Niet inhoudelijk gesproken is met:

- De eigenaar van het weilanddepot in Bennebroek (reden: de EAA beschikte over voldoende informatie)
- De aannemer De Vries & Van de Wiel B.V., belast met het reguliere baggerwerk (reden: de betrokken medewerkers zijn niet meer in dienst)

De aannemer J.P. Schilder B.V., samen met De Vries & Van de Wiel B.V. belast met het reguliere baggerwerk, kwam niet af met de gevraagde informatie.

1.3.3 Communicatie tussen de PZH en de NMO / de heer ██████████

Bij het opstellen van een feitenrelaas streeft de EAA ernaar om bij alle betrokken partijen informatie op te vragen en hen, waar nodig, te spreken. De NMO en de heer ██████████ waren alleen onder voorwaarden bereid tot medewerking aan het onderzoek, voorwaarden waaraan de EAA niet kon voldoen. Dit heeft ertoe geleid dat de EAA niet heeft kunnen spreken met de heer ██████████ en dit feitenrelaas later is opgeleverd dan aanvankelijk gepland. Een eerdere versie van dit feitenrelaas is wel aan de heer ██████████ voor commentaar voorgelegd. Hierop heeft hij schriftelijk gereageerd. Als onderdeel van zijn reactie heeft hij de EAA documentatie toegezonden. De EAA heeft de heer ██████████ gevraagd om zijn reactie nader toe te lichten, maar hieraan werden dezelfde voorwaarden gesteld als hierboven beschreven. Daarom heeft de EAA andere betrokken partijen bevraagd over de opgeleverde documentatie. Dit heeft geleid tot de voorliggende definitieve versie van het feitenrelaas. Voor een gedetailleerdere uiteenzetting van de communicatie tussen de EAA en de NMO / de heer ██████████ alsmede de bovengenoemde voorwaarden wordt verwezen naar bijlage 3.

1.3.4 Het onderzoek in de context van recente berichtgeving in de media

Op 4 juni is het hoofd van de EAA door Follow the Money – een platform voor onderzoeksjournalistiek – en onderzoekscollectief SPIT verzocht om medewerking aan een interview. Aanleiding voor dit verzoek was de verklaring van de heer ██████████ op de website van de statengriffie. Dit verzoek is niet gehonoreerd, omdat het onderzoek toen nog liep. Het artikel van Follow the Money over de Meeslouwerplas verscheen op 28 september op de website van dit platform.

Op 26 september werd de Zembla-documentaire 'Gokken met bagger' op NPO 2 uitgezonden. Aan deze documentaire lag onderzoek van Zembla, het onderzoekscollectief SPIT en Follow the Money ten grondslag. De Meeslouwerplas is één van de onderwerpen in deze documentaire.

1.4 Gebruik van het feitenrelaas

De EAA heeft bij het uitvoeren van het onderzoek en opstellen van dit feitenrelaas gebruik gemaakt van Standaard 4400 "Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie" van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants. Deze Standaard kan eveneens nuttige aanwijzingen geven voor onderzoeken met betrekking tot niet-financiële informatie, zoals in dit geval.

De EAA verstrekt dit feitenrelaas alleen aan de provinciesecretaris als opdrachtgever van het onderzoek. Conform het plan van aanpak verstrekt de provinciesecretaris het feitenrelaas aan de verantwoordelijke gedeputeerde die het inbrengt in Provinciale Staten.

De EAA heeft geen controle- of beoordelingsopdracht uitgevoerd en onthoudt zich van een antwoord op de vraag of er baggerspecie uit de Ringvaart met te hoge asbestconcentraties is toegepast in de Meeslouwerplas. Van de lezers van dit feitenrelaas wordt verwacht dat zij dit antwoord zelf formuleren, eventueel met gebruikmaking van andere informatie.

1.5 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk wordt de context van de baggerwerkzaamheden in de Ringvaart beschreven. Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de vijf verschillende asbestvondsten tijdens het baggeren van de Ringvaart die uit het feitenonderzoek naar voren komen. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de werkwijze rondom de toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart in de Meeslouwerplas. In hoofdstuk 5 wordt het waterbodemonderzoek dat ten grondslag ligt aan de toepassing van deze baggerspecie in verband gebracht met de latere asbestvondsten. Het zesde en laatste hoofdstuk bevat een confrontatie tussen de beweringen van de heer ██████ inzake asbest en het feitenmateriaal. Het feitenrelaas bevat vier bijlagen. Vanuit de hoofdtekst wordt naar deze bijlagen verwezen.

2 Context van het baggeren van de Ringvaart

2.1 Aanleiding voor het baggeren

De aanleiding voor het baggeren van de Ringvaart was dat deze op veel plaatsen niet meer diep genoeg was door continue aanwas van slib op de waterbodem. Een juiste diepte en breedte is noodzakelijk voor voldoende waterafvoer en een veilige scheepvaart. Ook leidt het baggeren tot verbetering van de waterkwaliteit.

Het hoogheemraadschap van Rijnland is eigenaar van de Ringvaart en is verantwoordelijk voor de afvoercapaciteit en waterkwaliteit. De provincie Noord-Holland heeft de verantwoordelijkheid om de vaart voldoende diep en breed te houden voor de scheepvaart. [8] Beide partijen werken samen bij het baggeren van de Ringvaart en delen de kosten. Het reguliere baggerwerk is uitgevoerd door de aannemerscombinatie de Vries & van de Wiel B.V. / J.P. Schilder B.V in opdracht van de provincie Noord-Holland [12]. De Ringvaart heeft ook een aantal CE-verdachte locaties (CE staat voor Conventionele Explosieven). Het *baggeren van deze CE-verdachte locaties* [13] is een apart project dat is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer, vanuit haar rol als bevoegd gezag voor externe veiligheid. Dit specialistische baggerwerk is uitgevoerd door de aannemer Leemans Speciaalwerken B.V.

De Ringvaart heeft een lengte van circa 60 km en is, ten behoeve van het baggerwerk, verdeeld in 60 vakken van 1 km (zie bijlage 2). Vak 1 loopt van kilometer 0 tot en met kilometer 1, vak twee loopt van kilometer 1 tot en met kilometer 2, etc. Het baggeren van de Ringvaart heeft in de kalenderjaren 2012 en 2013 plaatsgevonden.

2.2 Het waterbodemonderzoek van Tauw

Het besluit Bodemkwaliteit biedt diverse mogelijkheden voor toepassingen van baggerspecie. Hiertoe dient wel eerst de milieutechnische kwaliteit van de baggerspecie aangetoond te worden door middel van waterbodemonderzoek. De opsporing van asbest maakt hiervan onderdeel uit. Op grond van het Besluit bodemkwaliteit mag de gewogen asbestconcentratie maximaal 100 mg/kg droge stof (d.s.) zijn, mits het asbest niet opzettelijk aan de bouwstof, grond of baggerspecie is toegevoegd. [9]

Voorafgaand aan de baggerwerkzaamheden in de Ringvaart heeft Tauw een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de waterbodem van de Ringvaart. Hierover heeft Tauw op 24 juni 2010 aan haar opdrachtgever, de provincie Noord-Holland¹², gerapporteerd [10]. Uit dit rapport blijkt onder andere het volgende:

¹² Dit is gebaseerd op informatie onder het kopje 'verantwoording' op pagina 3 van het rapport. Hier staat dat de provincie Noord-Holland opdrachtgever is. Onder het kopje 'inleiding' op pagina 7 staat echter dat het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Holland en het hoogheemraadschap van Rijnland. Uit een begeleidend schrijven blijkt dat de provincie Noord-Holland het rapport in augustus 2010 heeft verstrekt aan een projectleider van het hoogheemraadschap van Rijnland die bij de baggerwerken in de Ringvaart betrokken was.

- Tauw is gekwalificeerd voor het onderzoek en het onderzoek is uitgevoerd conform de daarvoor geldende eisen¹³. Tauw is onafhankelijk¹⁴.
- Het onderzoek van Tauw is drie jaar geldig om te gebruiken als bewijsmiddel in de zin van het Besluit bodemkwaliteit.
- Tauw heeft onder andere een asbestonderzoek uitgevoerd.
- Op basis van een vooronderzoek¹⁵ zijn 20 asbestverdachte locaties in de Ringvaart vastgesteld. Een locatie is een bepaald deel van de Ringvaart en wordt aangegeven met een kilometrering. Locatie A6 loopt bijvoorbeeld van kilometer 22.60 tot kilometer 22.70 en ligt derhalve in vak 23 van de Ringvaart. Een aantal locaties ligt in hetzelfde vak. Uit iedere asbestverdachte locatie zijn twee monsters genomen. Tauw heeft de monsters aangeboden aan een laboratorium, ter bepaling van het asbestgehalte en –soort in het materiaal.
- In vier monsters uit twee asbestverdachte locaties is asbest aangetroffen. Deze twee asbestverdachte locaties liggen in twee verschillende vakken uit de Ringvaart, te weten vak 34 en 38. De gewogen asbestconcentraties in deze vier monsters zijn respectievelijk 1, 2, 5, en 7 mg/kg d.s. en liggen dus onder de norm van 100 mg/kg d.s. In de overige monsters is geen asbest aangetroffen.

In opdracht van de provincie Noord-Holland en het hoogheemraadschap van Rijnland heeft Tauw een nader waterbodemonderzoek uitgevoerd in de Ringvaart. Hierover heeft Tauw op 21 maart 2011 aan haar opdrachtgevers gerapporteerd [11]. De aanleiding voor dit nadere onderzoek is dat er in het algemene waterbodemonderzoek vijf locaties zijn aangetroffen met PAK en zink (geen asbest) boven de desbetreffende normen c.q. interventiewaarden. Er komen geen bevindingen met betrekking tot asbest uit het nadere onderzoek¹⁶.

2.3 De afzet van de baggerspecie

Er is baggerspecie van zowel het reguliere werk als de CE-verdachte locaties toegepast in de Meeslouwplas. Deze baggerspecie is vanuit de Ringvaart per schip naar de Meeslouwplas vervoerd. Ook het weilanddepot is gevuld met baggerspecie van zowel het reguliere werk als de CE-verdachte locaties.¹⁷ Een deel van deze baggerspecie is via een pijpleiding aangevoerd en een deel per schip. In het laatste geval is de baggerspecie met een zuiger uit het schip gelost en

¹³ Het uitgangspunt voor het onderzoek is het Besluit bodemkwaliteit. Het waterbodemonderzoek is uitgevoerd volgens de NVN 5720. Tauw is erkend voor het uitvoeren van veldwerk bij milieuhygiënisch bodemonderzoek conform de VKB-protocollen 2001, 2002, 2003 en 2018. Het veldwerk is uitgevoerd conform de eisen van BRL SIKB 2000. Het veldwerk voor het asbestonderzoek is, voor zover dit mogelijk is voor waterbodems, uitgevoerd in de lijn met het VKB-protocol 2018. De chemische analyses zijn uitgevoerd in het NEN-EN-ISO/IEC 17025 geaccrediteerde milieulaboratorium van AL-West, volgens het Accreditatieschema Laboratoriumanalyse voor grond-, waterbodemonderzoek en grondwateronderzoek AS SIKB 3000, en de onderliggende SIKB-waterbodemonderzoek protocollen 3210 t/m 3290.

¹⁴ Tauw verklaart in haar rapport dat ze een onafhankelijke positie heeft (en kan behouden) ten opzichte van de opdrachtgever. Dat wil zeggen dat er geen organisatorische relatie bestaat met de opdrachtgever (zuster- of moederbedrijf) of diens eigenaar, maar ook dat er geen belangenverstremming is of kan optreden in relatie tot andere Tauw projecten en andere opdrachtgevers.

¹⁵ Het vooronderzoek asbest bestaat uit het raadplegen van (historische) bronnen en een locatie-inspectie [10, p12].

¹⁶ In het kader van het nadere onderzoek is materiaal opgeboord. Hierin zijn geen asbestverdachte materialen waargenomen. [11, p18]

¹⁷ Het doel hiervan was om het terrein te verhogen.

in het depot gespoten. Er is geen baggerspecie vanuit het weilanddepot afgevoerd naar de Meeslouwerplas [25].

Voorafgaand aan de baggerwerkzaamheden in de Ringvaart kreeg Geologistiek B.V. van de aannemerscombinatie de Vries & van de Wiel B.V. /J.P. Schilder B.V. de opdracht om de afzet van de baggerspecie te organiseren. Oorspronkelijk had men hiervoor acht percelen langs de Ringvaart op het oog. [8] Hiervan is uiteindelijk alleen het weilanddepot in Bennebroek daadwerkelijk gebruikt. De overige zeven depots zijn nooit aangelegd. Volgens de directievoerder bleek het lastig om vergunningen voor deze depots te krijgen. De exacte redenen hiervoor zijn hem niet bekend. Hij schetst dat weilanddepots in zijn algemeenheid niet zo geliefd zijn vanwege mogelijke stankoverlast en landschappelijke overwegingen. De directievoerder geeft uitdrukkelijk aan dat het niet te maken heeft asbest.¹⁸

Uit navraag bij de zes gemeenten die betrokken zijn geweest bij de zeven depots is gebleken dat één aanvraag bij de gemeente Hillegom is ingetrokken door Geologistiek B.V. wegens de hoge natuurwaarde (weidevogels) en het negatieve oordeel van het Landschapsbeheer. Eén gemeente, Kaag en Braassem, ging akkoord met de aanvraag voor de inrichting van een weilanddepot binnen haar gemeentegrenzen. De EAA heeft niet kunnen achterhalen waarom deze inrichting uiteindelijk niet is doorgegaan. De vier overige gemeenten¹⁹ hadden geen informatie over de vraag of destijds een vergunningaanvraag was ingediend voor de inrichting van een weilanddepot.

Als gevolg van het niet doorgaan van de zeven weilanddepots is er baggerspecie afgevoerd naar de Meeslouwerplas. Volgens de directievoerder was de Meeslouwerplas al aan het begin van het baggerproject bij de aannemerscombinatie in beeld als mogelijke afzetlocatie. Het is aan de aannemer om te bepalen naar welke afzetlocatie de baggerspecie gaat.

2.4 Directievoering en toezicht op het baggeren

De directievoering en het toezicht op beide baggerwerken in de Ringvaart werden uitgevoerd door Niebeek milieu management B.V. Het hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie Noord-Holland waren hiervoor gezamenlijk opdrachtgever. In dat kader leverde Niebeek een directievoerder, een coördinator toezicht en twee toezichthouders. De heer [REDACTED] was coördinator toezicht [14]. De twee toezichthouders hadden een uitvoerende rol. Zo hield één van hen specifiek toezicht op de 'grondstromen'. [14] Directievoering en toezicht moesten er onder ander op toezien dat de baggerwerkzaamheden werden uitgevoerd conform de eisen uit de bestekken voor beide baggerwerken [12 en 13]. De rol van toezichthouder is niet uitgewerkt in wet- en regelgeving²⁰.

Volgens de directievoerder zijn toezichthouders in de praktijk wel bij het baggerwerk aanwezig, maar niet continue op het baggerponton. Hij geeft aan dat de aannemer die het baggerwerk uitvoert meestal de eerste is die bijzonderheden, zoals de aanwezigheid van asbestverdacht materiaal, constateert.

¹⁸ Dit wordt door betrokken medewerkers van het hoogheemraadschap van Rijnland, onder wie een toezichthouder en een projectleider van het baggerwerk in de Ringvaart, bevestigd.

¹⁹ Amsterdam, Haarlemmermeer, Aalsmeer en Amstelveen.

²⁰ Volgens de directievoerder ligt de rol van de toezichthouder bij het baggeren van zwaar verontreinigd materiaal alleen vast in wet- en regelgeving.

2.5 Kaders voor de handelwijze bij asbestvondsten tijdens het baggeren

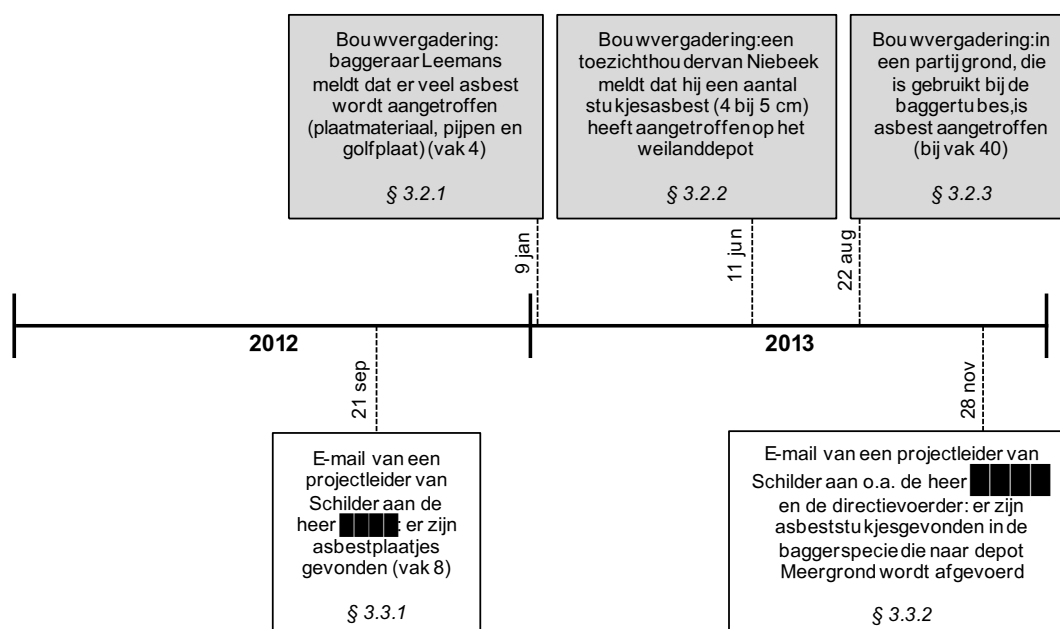
In wet- en regelgeving is niet uitgewerkt welke handelingen dienen te volgen uit de vondst van asbestverdacht materiaal tijdens het baggeren. De bestekken van beide baggerwerken [12 en 13] bevatten wel besteksposten voor een aantal specifieke situaties waarin asbestverdacht materiaal wordt aangetroffen²¹. Deze posten bevatten ook een beschrijving van de bijbehorende handelingen. In de praktijk kunnen zich echter ook situaties voordoen die niet zijn uitgewerkt in de bestekken. Dit is het geval bij enkele asbestvondsten tijdens het baggeren van de Ringvaart (zie hoofdstuk 3). Volgens de directievoerder bepaalt de toezichthouder wat er moet gebeuren indien er tijdens het baggeren mogelijke asbest wordt aangetroffen en speelt zijn professional judgement hierin een belangrijke rol. De twee uitvoerende toezichthouders waren gecertificeerd voor BRL-SIKB-2000, protocol 2003, veldwerk milieuhygiënisch bodem- en waterbodemonderzoek, waar ook asbestherkenning onderdeel van is. Eén van hen was ook gecertificeerd voor BRL-SIKB-6000, protocol 6003, milieukundige begeleiding van ingrepen in de waterbodem en waterbodemsaneringen. [45]

²¹ Het bestek voor het regulierewerk bevat posten voor handelingen die volgen uit de vondst van asbestverdacht materiaal in de beunbakken of in de (mogelijk aan te leggen) weilanddepots [12, post 28]. Het bestek van de CE-verdachte locaties bevat posten voor het verwijderen, analyseren en afvoeren van mogelijke asbestdelen uit de resterende deelstromen na het zeven. [13, post 510060] De aannemer kan de door hem gemaakte kosten op de betreffende posten boeken om ze in rekening te brengen bij de opdrachtgever.

3 Asbestvondsten in en om de Ringvaart

3.1 De vijf bekende asbestvondsten in een tijdlijn

Uit het feitenonderzoek (interviews en documentstudie) komen vijf verschillende asbestvondsten tijdens het baggeren van de Ringvaart naar voren. Deze asbestvondsten worden vermeld in verslagen van de bouwvergadering die in het kader van de baggerwerkzaamheden zijn gehouden en aanvullende documentatie van de heer [REDACTED]. De vondsten zijn opgenomen in de onderstaande tijdlijn, met een verwijzing naar de paragraaf waarin ze nader worden beschreven.

De drie grijze vakken betreffen de vondsten volgens verslagen van bouwvergaderingen. Deze worden beschreven in paragraaf 3.2. De twee witte vakken betreffen de vondsten volgens aanvullende informatie van de heer [REDACTED]. Deze worden beschreven in paragraaf 3.3.

Zoals vermeld in paragraaf 2.5, bevatten de bestekken voor beide baggerwerken enkele besteksposten die betrekking hebben op asbest. Via de termijnstaten [46 en 47] is inzichtelijk wat tijdens het baggerwerk op deze posten geboekt is en wanneer. De boekingen op de asbestposten zijn allemaal te relateren aan de asbestvondsten die in dit hoofdstuk vermeld zijn. De termijnstaten laten dus geen andere gevallen van asbest zien dan de hieronder vermelde.

3.2 Asbestvondsten volgens de verslagen van de bouwvergaderingen

Er zijn verslagen gemaakt van de bouwvergaderingen van het reguliere werk en de CE-verdachte locaties [14]. De deelnemers aan de vergaderingen waren in de regel de betreffende aannemers, projectleiders van de provincie Noord-Holland²² en het hoogheemraadschap van Rijnland, de directievoerder en de toezichhouders²³. In de verslagen [14] wordt melding gemaakt van de drie gevallen van asbest die hieronder zijn beschreven.

3.2.1 Asbesthoudend materiaal in vak 4

Tekst uit het bouwverslag

Tijdens bouwvergadering⁸ (d.d. 9 januari 2013) van het werk voor de CE-verdachte locaties meldt een medewerker van Leemans het volgende over het baggerwerk: "het gaat goed. Wel wordt veel asbest aangetroffen. Het gaat dan om plaatmateriaal, pijpen en golfplaat." [14]

De handelwijze in de praktijk en volgens het bestek

De baggerspecie in het werk van Leemans is gezeefd ten behoeve van het opsporen van explosieven. De maaswijdte van de gehanteerde zeef is 2 cm. [15] Baggerspecie die na het zeven in de beunbak van het schip terecht komt, kan daardoor geen (al dan niet asbesthoudend) materiaal bevatten dat groter is dan 2 cm. De asbestvondst heeft niet geleid tot het bemonsteren van baggerspecie in de beunbak. In het bestek voor de CE-verdachte locaties staat ook niet expliciet dat dit zou moeten; het bevat hiervoor geen specifieke bestekpost. Dit in tegenstelling tot het bestek voor het reguliere werk, waarin wel een post is opgenomen voor asbestonderzoek in de beunbak [12, post 2801]. Het op de zeef aangetroffen asbesthoudend materiaal is via handpicking ontdaan van asbest. Uit stortbonnen valt op te maken dat in totaal is 4,64 ton asbesthoudend materiaal is afgevoerd naar een erkende verwerker. [48]

Volgens de directievoerder werd het asbesthoudend materiaal alleen zeer lokaal aangetroffen en betrof het een lokale dump van sloopwerkzaamheden. De vondst van asbest was volgens hem een incident en gaf geen aanleiding om te veronderstellen dat baggerspecie op andere plekken in de Ringvaart te hoge asbestconcentraties zou bevatten.

Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

Uit de bouwverslagen kan worden afgeleid dat het asbesthoudend materiaal is aangetroffen in vak 4 van de Ringvaart. Er is baggerspecie uit dit vak toegepast in de Meeslouwerplas²⁴. Dit is na de bovengenoemde melding van de asbestvondst in bouwvergadering⁸ gebeurd. [17]

²² Voor de CE-verdachte locaties geldt dat één van de projectleiders van de provincie Noord-Holland tijdens de bouwvergaderingen optrad als gedelegeerd opdrachtgever namens de gemeente Haarlemmermeer [14].

²³ De heer ████████ was bij alle bouwvergaderingen aanwezig was, behalve vergadering 11 van de CE-verdachte locaties (d.d. 2 oktober 2013). [14]

²⁴ Volgens een overzicht van meldingen in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit met betrekking tot het weilanddepot is er ook baggerspecie uit vak 4 naar het weilanddepot gegaan. De mettering die daarbij genoemd wordt (4675 – 4725) valt echter binnen vak 5. Het is daardoor onduidelijk welk vak bedoeld wordt. [16]

3.2.2 Asbesthoudend materiaal op het weilanddepot in Bennebroek

Tekst uit het bouwverslag

In bouwverslag 15 (d.d. 11 juni 2013) van het reguliere werk staat het volgende vermeld: “(een toezichthouder van Niebeek²⁵ – red.) heeft circa twee weken geleden het (weilanddepot – red.) bezocht en geconstateerd dat rond de spuitmond, na bemonstering, een aantal stukjes asbest (4 bij 5 cm) zijn aangetroffen.”

De handelwijze in de praktijk

Dit voorval was aanleiding voor diverse gebeurtenissen die, in opdracht van de provincie Noord-Holland, door Royal HaskoningDHV op 12 juli 2016 zijn gedocumenteerd in een memo [18]. Hierna geven wij de gebeurtenissen weer die relevant zijn voor de Meeslouwerplas. Voor het overige verwijzen wij naar de genoemde memo.

- Op 14 juni 2013 is er door twee werknemers van de aannemerscombinatie de Vries & van de Wiel en Schilder een inspectie gedaan op de aanwezigheid van asbest op de deels gedroogde baggerspecie in het weilanddepot. Hierbij zijn stukjes asbest die op het maaiveld lagen, verzameld. De bovengenoemde toezichthouder heeft gedocumenteerd dat er tijdens deze ‘handpicking’ 1 tot 10 kg asbest²⁶ is afgevoerd. Het werk werd niet stil gelegd, omdat de hoeveelheid verwijderde asbest, ten opzichte van de totale hoeveelheid baggerspecie, als relatief gering werd beschouwd door de directievoerder en de aannemerscombinatie.
- Het weilanddepot is gevuld met in totaal circa 39.000 m³ baggerspecie uit de Ringvaart. Dat is gebeurd in de periode december 2012 tot september 2013. Het vullen is uiteindelijk gestopt omdat de productiete laag was en de einddatum van het baggerwerk niet gehaald zou worden. De aannemerscombinatie heeft de rest van de toepasbare specie afgevoerd naar de Meeslouwerplas.²⁷
- In februari 2014 heeft de eigenaar van het perceel asbesthoudend materiaal aangetroffen in het weilanddepot. Hij heeft dit gemeld bij de aannemerscombinatie en bij de provincie Noord-Holland.
- Medio 2015 heeft de provincie Noord-Holland een asbestonderzoek uitgevraagd conform de NEN 5707 ‘Bodem - Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in bodem’ binnen de samenwerkingsovereenkomst die zij had met meerdere adviesbureaus. Deze opdracht is na aanbesteding gegund aan Royal HaskoningDHV. Voorafgaande aan het onderzoek is een plan van aanpak opgesteld. Dit plan is ter toetsing voorgelegd aan de provincie Noord-Holland en afgestemd is met de Omgevingsdienst IJmond. Deze omgevingsdienst is het bevoegd gezag voor het weilanddepot.
- De NEN 5707 beschrijft de werkwijze voor het vaststellen van het gehalte aan asbest in de bodem, in dit geval de baggerspecie. Asbesthoudend materiaal op het maaiveld valt buiten deze norm. Wel wordt het maaiveld geïnspecteerd.

²⁵ Dit betreft één van de twee toezichthouders van wie de heer ████████ coördinator was.

²⁶ Deze activiteit is afgerekend in het bestek op 0.01 ton (10 kg) [46, termijnstaat 12, lopend van 10 juni 2013 t/m 7 juli 2013]. Dat was de kleinst mogelijke hoeveelheid die kon worden opgevoerd in het bestek.

²⁷ De directievoerder en een betrokken medewerker van Grondbank G. de Bruyn hebben dit aan ons bevestigd. Volgens hen is het vullen van het weilanddepot niet gestopt vanwege asbest, maar vanwege de te halen einddatum voor het baggerwerk. Het vullen van het weilanddepot zou te lang duren, omdat de dijken op het depot nog moesten inklinken. Vanwege de doorlooptijd is de rest van de baggerspecie uit de Ringvaart afgevoerd naar de Meeslouwerplas.

- Het asbestonderzoek is uitgevoerd door Van der Helm Milieubeheer, in opdracht van Royal HaskoningDHV. Van der Helm heeft op 29 februari 2016 gerapporteerd over het asbestonderzoek [19].
- Uit het asbestonderzoek bleek dat op het maaiveld van het weilanddepot asbesthoudend materiaal lag.
- Conform de NEN 5707 is het weilanddepot in ruimtelijke eenheden verdeeld waarin elk vijf sleuven zijn gemaakt. In totaal zijn er 58 ruimtelijke eenheden gedefinieerd en zijn er 290 sleuven gegraven. In 15 van de 58 ruimtelijke eenheden is asbest in de baggerspecie aangetroffen. Het gemiddelde gehalte van de 58 ruimtelijke eenheden ligt onder de 10 mg/kg d.s. en het maximaal gemeten gehalte bedraagt 81 mg/kg d.s. Dit is onder de maximale samenstellingswaarde (100 mg/kg d.s.) uit de Regeling Bodemkwaliteit.
- In reactie hierop laat BK bouw- en milieuvan advies de provincie Noord-Holland op 10 mei 2016, namens de perceeleigenaar, weten dat door handpicking in juni 2013 van de bij het asbestonderzoek gemeten restconcentratie van 81 mg/kg d.s. niet meer vaststaat of de norm voor het verspreiden van baggerspecie voorafgaand aan de handpicking is overschreden.
- Royal HaskoningDHV geeft in haar notitie (d.d. 12 juli 2016) aan dat er wel een voorzichtige inschatting van de aanwezige hoeveelheid asbest op het maaiveld is, namelijk ongeveer 300 kg. Daarop volgt de volgende berekening. "Uit het asbestonderzoek blijkt dat er gemiddeld minder dan 10 mg/kg d.s. asbest aanwezig is. Indien wij uitgaan van 39.000 m³ met een gehalte van 50% droge stof en een volumieke massa van 1,4 ton/m³ dan is er nog 273 kg in het depot aanwezig. In totaal 573 kg. Indien het gehalte de normwaarde van 100 mg/kg d.s. zou zijn dan zou 2730 kg asbest in het depot aanwezig mogen zijn. De geschatte hoeveelheid is veel minder dan de wettelijk toegestane hoeveelheid asbest in dit depot." De provincie Noord-Holland voegt hieraan toe de handpicking van maximaal 10 kg asbest in juni 2013 derhalve niet leidt tot overschrijding van de norm. [20]

De provincie Noord-Holland heeft de bovengenoemde memo [18] gestuurd naar de Omgevingsdienst IJmond (bevoegd gezag) en gevraagd om een standpunt over de ontstane situatie. In reactie hierop geeft de omgevingsdienst aan dat er bij het verspreiden²⁸ een risico is dat er spots in de bodem ontstaan die de asbestnorm van 100 mg/kg d.s. overschrijden en dat dit zoveel mogelijk moet worden voorkomen²⁹ door ervoor te zorgen dat de baggerspecie zoveel mogelijk wordt ontdaan van asbestverontreiniging. [21] Dit heeft geleid tot asbestverwijdering op het weilanddepot in de periode van 4 september t/m 29 september 2017. Deze werkzaamheden zijn in opdracht en voor rekening van de provincie Noord-Holland uitgevoerd. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden heeft Tauw het milieukundig toezicht in opdracht van de provincie Noord-Holland verzorgd. Naar aanleiding hiervan heeft Tauw op 13 november 2017 het rapport 'evaluatie asbestverwijdering weilanddepot Glipperweg 4 in Heemstede' uitgebracht [22]. Uit dit evaluatieverslag blijkt dat er tijdens een tweede handpick actie, die in het kader van de asbestverwijdering is uitgevoerd, in totaal 6 kg aan asbest is afgevoerd. Daarnaast is er 809,173 ton asbesthoudende puin/grond afgevoerd. De totale hoeveelheid asbest hierin is niet bepaald. Dit vormde geen onderdeel van de verwijderingswerkzaamheden [22, p21]

²⁸ Na opheffen van een depot - wettelijk verplicht binnen drie jaar na inrichting ervan - dient de baggerspecie te worden verspreid over het perceel dan wel te worden afgevoerd. Bij de verspreiding van bagger bestaat het risico dat asbest, door zijn relatief grote soortelijk gewicht, zich concentreert op bepaalde plekken in het terrein (zogenoemde spots).

²⁹ Op grond van artikel 13 van de Wet bodembescherming.

De handelwijze volgens het bestek

In het bestek voor het reguliere werk zijn posten opgenomen voor de handelingen die volgen uit de vondst van asbestverdacht materiaal in een weilanddepot. Hieronder vallen het middels handpicking verwijderen van mogelijke asbestdelen uit depots [12, post 280210], het uitvoeren van asbestanalyses op dit vrijgekomen materiaal op basis van monsters [12, post 280230] en het afvoeren van asbesthoudend materiaal naar een erkende verwerker [12, post 280240]. Uit het bovenstaande kan worden opgemaakt dat deze handelingen zijn uitgevoerd.

Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

Uit informatie van Geologisch blijkt dat het weilanddepot is gevuld vanuit de vakken 4 of 5²⁴, 7, 19, 20 en 21³⁰ [16]. Er is ook baggerspecie uit deze vakken toegepast in de Meeslouwerplas, met uitzondering van vak 21 [17]. Voor de vakken 19 en 20 geldt dat de baggerspecie voor een deel na de bovengenoemde melding van de asbestvondst in bouwvergadering 15 is toegepast in de Meeslouwerplas. Voor de overige vakken geldt dat de toepassing vóór deze melding plaatsvond. Er is geen baggerspecie vanuit het weilanddepot afgevoerd naar de Meeslouwerplas. [25]

3.2.3 Asbest in baggerspecie die op de kant is gezet bij vak 40

Tekst uit het bouwverslag

In bouwverslag 17 (d.d. 22 augustus 2013) van het reguliere werk staat het volgende vermeld: "In een partij grond, die is gebruikt bij de baggertubes³¹, is asbest aangetroffen."

De handelwijze in de praktijk

Naar aanleiding hiervan heeft Hunneman Milieu-Advies Raalte B.V., in opdracht van Niebeek, een partijkuring op de partij baggerspecie uitgevoerd. Hierover heeft Hunneman in augustus 2013 gerapporteerd. In het rapport [38, p2] is de situatie als volgt beschreven. "Tijdens werkzaamheden in de Ringvaart te Haarlem is tijdelijk baggerspecie³² op de kant gezet. Het voornemen bestond om deze specie na afloop van de werkzaamheden weer terug te brengen in de vaart. Echter zijn in de partij baggerspecie asbesthoudende platen aangetroffen (chrysotiel), grootste deel groter dan 31,5 mm. Om te bepalen of de partij mag worden teruggeplaatst of moet worden afgevoerd dient het gehalte aan asbest te worden bepaald. In totaal is circa 210 m³ specie op de kant gebracht."

Het resultaat van het onderzoek is in het rapport als volgt beschreven [38, p5]. "In de partij is analytisch 196,6 mg/kg d.s. aan asbest aangetoond. Het aangetoonde gehalte overschrijdt de grenswaarde (100 mg/kg d.s.). Het aangetroffen asbest betreft hechtgebonden en niet-hechtgebonden serpentijn en amfibool asbest. Wij adviseren om de partij baggerspecie als asbesthoudend af te voeren naar een erkend verwerker." Uit bouwverslag 20 [14] en termijnstaat 16 [46] van het reguliere werk blijkt dat dit advies is opgevolgd. De asbesthoudende partij is dus

³⁰ De vakken 4 en 19 zijn zowel in het reguliere werk als in het CE-werk uitgebaggerd. De baggerspecie die vanuit de vakken 4 en 19 naar de Meeslouwerplas is afgevoerd komt alleen uit het reguliere werk. Alle toepasbare baggerspecie uit deze vakken in het CE-werk is naar het weilanddepot afgevoerd.

³¹ Baggertubes zijn zakken van stof die worden gevuld met bagger. De baggertubes worden gebruikt bij de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Dit is onderdeel van het baggerproject.

³² In het bouwverslag wordt de term 'grond' in plaats van 'baggerspecie' gebruikt. Volgens de directievoerder is de partij afkomstig uit een eerder baggerwerk en inmiddels grond geworden. .

niet toegepast in de Meeslouwerplas. Volgens het rapport van Hunneman gaat het in totaal om 336 ton [38, p5].

De handelwijze volgens het bestek

Het bestek voor het reguliere werk [12, post 28] gaat alleen in op de handelingen die volgen uit de vondst van asbestverdacht materiaal in beunbakken weilanddepots. Daar is in dit geval geen sprake van, want het asbestverdachte materiaal is aangetroffen op de kant. Het bestek geeft dus geen uitsluitselover de gewenste handelwijze³³.

Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

De partij bevond zich, ongeveer ter hoogte van het midden van vak 40, op de kant³⁴. Er is geen baggerspecie uit dit vak toegepast in de Meeslouwerplas [17], omdat deze baggerspecie volgens de directievoerder zou zijn gebruikt voor het vullen van de baggertubes³⁵. De herkomst van de partij die op de kant ligt, is echter onzeker. Volgens de directievoerder is de partij al in een werk voorafgaand aan het baggerproject van de provincie en het hoogheemraadschap ter plaatse op de kant verwerkt. Hij verwijst hierbij naar foto's uit het rapport van Hunneman, waarop te zien is dat de locatie sterk begroeid is. Verder acht hij het aannemelijk dat de baggerspecie uit de aanliggende zijtakjes van de Ringvaart is gekomen in verband met de aanleg van een steiger nabij vak 40. Er zijn geen gegevens voorhanden waarmee het bovenstaande onduidelijk kan worden aangetoond.

3.3 Asbestvondsten volgens aanvullende informatie van de heer ██████████

In juli 2019 is het concept-feitenrelaas ter afstemming voorgelegd aan de heer ██████████. Naar aanleiding hiervan heeft hij diverse stukken toegestuurd waaronder twee e-mails [39 en 40] die hij, in zijn rol als coördinator toezicht, op respectievelijk 21 september 2012 en 28 november 2013 van de projectleider van aannemer Schilder heeft ontvangen³⁶. In deze e-mails maakt de betreffende projectleider melding van de vondst van asbest in respectievelijk vak 8 van de Ringvaart en in baggerspecie die naar het doorgangsdiep Meergrond wordt afgevoerd. In de bouwverslagen wordt geen melding van deze vondsten gemaakt. De directievoerder geeft in dit verband aan dat er alleen zaken worden genotuleerd die een contractueel c.q. financieel effect hebben. In de volgende twee paragrafen wordt nader ingegaan op beide vondsten.

3.3.1 Asbesthoudend materiaal in vak 8

Tekst uit de e-mail

De e-mail van 21 september 2012 is door de projectleider van aannemer Schilder verzonden naar de heer ██████████ met een medewerker van aannemer de Vries & van de Wiel in CC. De letterlijke tekst van deze e-mail is als volgt. "Hierbij zoals al aangegeven de foto's³⁷ met asbestplaatjes ter plaatse van het te baggeren profiel in vak 8. Wij hebben ivm veiligheid van onze medewerkers de plaatjes weer teruggeplaatst op de plaats van ontgraving. De plek hebben

³³ In beide gespecificeerde gevallen (beunbaken weilanddepot) wordt volgens het bestek asbestanalyse uitgevoerd en asbesthoudend materiaal afgevoerd [12, post 28]. Dat is in dit geval (op de kant) ook gebeurd.

³⁴ Er is geen baggerspecie uit vak 40 verwerkt in het weilanddepot. [16]

³⁵ Bij het waterbodemonderzoek van Tauw uit 2010 is vak 40 bemonsterd op asbest. Er is geen asbest in de betreffende monsters aangetroffen. [10]

³⁶ Een medewerker van aannemer de Vries & van de Wiel is meegenomen in de CC.

³⁷ De foto's zijn opgenomen in bijlage 4.

wij gemarkeerd op de computer (deze is dan ten aller tijde weer terug te vinden in het veld) en hebben een gedeelte waarvan wij dachten dat hier nog meer zou moeten zitten overgeslagen. In het beunschip zit geen asbest verdacht materiaal. Waarschijnlijk was dit een lokaal incident. Indien er nadere actie ondernomen moet worden horen wij graag van je.” [39]

Aanvullende informatie over de handelwijze in de praktijk

Het asbesthoudend materiaal is inderdaad blijven liggen in de Ringvaart. Dit blijkt uit een oplevertekening van vak 8 met daarin aangegeven de precieze locaties van het achtergebleven asbesthoudende materiaal. De tekening is geparafeerd door de directievoerder. [44]

De handelwijze volgens het bestek

Het bestek voor het reguliere werk [12, post 28] gaat alleen in op de handelingen die volgen uit de vondst van asbestverdacht materiaal in beunbakken en weilanddepots. Daar lijkt in dit geval geen sprake van te zijn, want op de foto's is zichtbaar dat het materiaal zich nog in de bak van de graafmachine bevindt. Het bestek geeft dus geen uitsluitsel over de gewenste handelwijze.

Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

Op de dag van de bovengenoemde e-mail en enkele dagen later is baggerspecie uit vak 8 toegepast in de Meeslouwerplas [17].³⁸

3.3.2 Asbesthoudend materiaal in baggerspecie voor doorgangsdepot Meergrond

Tekst uit de e-mail

De e-mail van 28 november 2013 is door de projectleider van aannemer Schilder verzonden naar onder anderen³⁹ de heer ██████████ en de directievoerder. De letterlijke tekst van deze e-mail als volgt. “Heren, wij vinden asbest stukjes in de baggerspecie die naar meergrond wordt afgevoerd. Handpicking inzetten?” Op dezelfde dag volgen reacties van de directievoerder (“OK”) en de heer ██████████ (“Hedenochtend de zaak doorgenomen met (een medewerker van – red.) Meergrond. De kosten worden bijgehouden en de gevolgen worden op een rijtje gezet.”). [40]

De handelwijze in de praktijk

Meergrond is een doorgangsdepot⁴⁰ in de Haarlemmermeer waar baggerspecie in werd gebracht, gedroogd, bemonsterd en verder gebracht. Vanuit het baggerproject bezien is Meergrond een eindbestemming. Meergrond is geschikt om wat zwaarder verontreinigd materiaal te verwerken, reden waarom baggerspecie uit de hieronder genoemde vakken hier naartoe is gegaan.

Volgens de directievoerder heeft een graafmachine het op Meergrond aanwezige materiaal omgezet om eventuele aanwezige asbeststukjes naar boven te halen. Met handpicking zijn die stukjes vervolgens verwijderd. De hoeveelheid gehandpickte asbest is niet in rekening gebracht. De directievoerder leidt hieruit af dat deze hoeveelheid zeer gering moet zijn geweest. Uit de

³⁸ Er is geen baggerspecie uit vak 8 verwerkt in het weilanddepot. [16]

³⁹ Verder zijn in de emailcorrespondentie twee medewerkers van de aannemer Schilder en één van de twee uitvoerendtoezichthouders van Niebeek meegenomen.

⁴⁰ Dit is een depot waarin (meerdere achtereenvolgende ladingen) baggerspecie tijdelijk worden opgeslagen en waarvan de herkomst verschillend kan zijn. [42]

desbetreffende termijnstaat (17) blijkt inderdaad dat er een graafmachine en handpicking is ingezet. Op de post voor het afvoeren van asbesthoudend materiaal is niets geboekt. [46]

De handelwijze volgens het bestek

Het bestek gaat niet in op de handelwijze bij het aantreffen van asbest in baggerspecie voor een doorgangsdepot en geeft hierover dus geen uitsluitel[12, post 28]. Volgens de directievoerder is Meergrond verantwoordelijk voor de afwikkeling.

Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

Uit een overzicht dat is opgesteld door de aannemerscombinatie [41] blijkt dat er baggerspecie uit de vakken 47 en 53 is afgevoerd naar Meergrond. Uit waterbodemonderzoek [10] blijkt dat baggerspecie uit een deel van deze vakken toepasbaar is op waterbodemen uit een ander deel niet. Vanuit het eerstgenoemde deel is baggerspecie afgevoerd naar de Meeslouwerplas. Dit was conform de oorspronkelijke planning [38]. Vanuit het laatstgenoemde deel is de baggerspecie afgevoerd naar Meergrond. Er is geen baggerspecie vanuit het depot Meergrond afgevoerd naar de Meeslouwerplas. [25]

4 Toepassing van baggerspecie in de Meeslouwerplas

4.1 De opzet van het proces en de betrokken partijen

BAM voert in opdracht van de provincie Zuid-Holland het project herinrichting van de Meeslouwerplas uit. In dat kader wordt de Meeslouwerplas verondiept met grond en bagger vanuit verschillende locaties. De Grondstoffenbank Zuid-Holland voerde⁴¹ in opdracht van BAM de administratie van de toepassing van grond en bagger in de Meeslouwerplas. Ook meldde de Grondstoffenbank Zuid-Holland de toepassing van grond en bagger bij het Meldpunt bodemkwaliteit, voorafgaand aan het transport. Het melden is verplicht op grond van het Besluit bodemkwaliteit.

Via het Meldpunt bodemkwaliteit wordt een melding doorgestuurd naar het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag voor de Meeslouwerplas is het hoogheemraadschap van Rijnland. In deze rol beoordeelt het hoogheemraadschap of de gemelde partij voldoet aan de voorschriften uit het Besluit bodemkwaliteit en het inrichtingsplan voor de Meeslouwerplas. Het hoogheemraadschap bepaalt of de betreffende partij kan worden toegepast in de Meeslouwerplas. In deze casus is het hoogheemraadschap zowel bevoegd gezag als ontdoener. Het beoordelen van meldingen is ondergebracht bij een andere afdeling van het hoogheemraadschap (destijds Plantoetsing en Vergunningverlening) dan het uitvoeren van baggerprojecten (destijds Projecten en Programma's). [43]

Het transport van baggerspecie uit de Ringvaart naar de Meeslouwerplas gaat per schip. Iedere scheepsvracht dient vergezeld te gaan van een begeleidingsbrief. In deze brief staan onder andere de geschatte hoeveelheid en herkomst van de baggerspecie vermeld. Een begeleidingsbrief moet worden ondertekend door personen die respectievelijk de afzender, ontdoener, transporteur en ontvanger vertegenwoordigen. [23] [24]

Op de locatie van de Meeslouwerplas wordt de baggerspecie bij ontvangst eerst door een rooster gevoerd om grof materiaal te verwijderen. Daarna wordt de baggerspecie in de Meeslouwerplas verwerkt. De maaswijdte van dit rooster is circa 40 cm.⁴²

4.2 De uitvoering van het proces

Uit de administratie van de Grondstoffenbank Zuid-Holland [25] blijkt dat er vanuit diverse locaties, en onder verschillende afvalstroomnummers⁴³, grond of bagger naar de Meeslouwerplas is aangevoerd. Twee van deze afvalstroomnummers hebben de Ringvaart als locatie van herkomst, te weten: MLPL01201004 (hierna: afvalstroom 1) en MLPL01201005 (hierna: afvalstroom 2).

⁴¹ Tegenwoordig doet BAM dat in eigen beheer.

⁴² In de acceptatievoorwaarden (artikel 8.8) bij de overeenkomsten tussen BAM en de betreffende vervoerders staat het volgende: "Bodemvreemde materialen groter dan 400 mm (b.v. stukken beton, fietsen, hout en ander afval) die tijdens het lossen worden aangetroffen, worden na het lossen van het schip direct aan de Vervoerder retour gegeven. De vervoerder is verplicht deze materialen onverwijld per kerend schip af te voeren." [26 en 27]

⁴³ De meldingsplichtige ontvanger maakt een afvalstroomnummer aan en verstrekt dit nummer aan de ontdoener en de transporteur, zodat duidelijk is om welk afval het gaat. Onder een afvalstroomnummer kunnen meerdere meldingen vallen.

4.2.1 Baggerspecie uit het reguliere werk in de Ringvaart

Afvalstroom 1 heeft betrekking op baggerspecie van het reguliere werk. Er is een overeenkomst tussen BAM en de Vries & van de Wiel voor het verwerken van deze baggerspecie in de Meeslouwerplas [27]. In deze overeenkomst staat de totale hoeveelheid baggerspecie (circa 125.000 à 150.000 beun m³)⁴⁴ vermeld alsmede de nummers van tien (delen van) vakken waaruit baggerspecie *niet* mag worden geleverd.⁴⁵ Zoals vermeld onder het kopje 'het waterbodemonderzoek van Tauw', zijn er twee vakken waarin Tauw asbest heeft aangetroffen. Deze twee vakken zijn *niet* uitgesloten van de overeenkomst, omdat de asbestconcentraties in de desbetreffende monsters onder de norm van 100 mg/kg d.s. liggen.

De eerste melding die de Grondstoffenbank Zuid-Holland voor afvalstroom 1 bij het Meldpunt bodemkwaliteit heeft ingediend [29] betreft 150.000 m³ baggerspecie.⁴⁶ De vakken die zijn vermeld in deze overeenkomst zijn in de melding ook expliciet uitgesloten. De melding is gedaan op 4 juli 2012 en voorzien van de rapportages [10 en 11] van Tauw. Naar aanleiding van de melding heeft het hoogheemraadschap van Rijnland op 20 juli 2012, per brief gericht aan BAM [30], ingestemd met de toepassing van de betreffende baggerspecie in de Meeslouwerplas. Uit de administratie van de vrachten [32] blijkt dat er voor het eerst op 24 september 2012 baggerspecie voor afvalstroom 1 is vervoerd van de Ringvaart naar de Meeslouwerplas. Dat is dus na instemming van het hoogheemraadschap.

Na de bovengenoemde melding heeft de Grondstoffenbank Zuid-Holland nog zes andere meldingen voor afvalstroom 1 bij het Meldpunt bodemkwaliteit ingediend. Iedere melding betreft steeds één of twee (delen van) vakken die eerder waren uitgesloten. De meldingen zijn voorzien van onderzoeksrapportages voor die specifieke vakken⁴⁷. Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft via afzonderlijke brieven ingestemd met deze zes meldingen. In totaal is er 18.203 m³ baggerspecie aanvullend gemeld. [38]

Uit de administratie van vrachten [32] blijkt dat er in totaal 237.511 beun m³ baggerspecie (521 vrachten) van de Ringvaart naar de Meeslouwerplas is vervoerd onder afvalstroom 1.⁴⁸ Dat is gebeurd in de periode 24 september 2012 tot en met 11 december 2013. Wij hebben een

⁴⁴ Volgens de Grondstoffenbank Zuid-Holland is in deze overeenkomst ten onrechte een hoeveelheid in beun m³ genoemd; dit had in situ m³ moeten zijn. [37] In situ m³ is de hoeveelheid waterbodem. Beun m³ is de hoeveelheid in het laadruim c.q. de beunbak van een schip. Dit betreft een combinatie van waterbodem en water, omdat bij het baggeren ook water wordt meegenomen.

⁴⁵ Volgens de Grondstoffenbank Zuid-Holland is dat vanwege het gehalte aan arseen, zink, PAK en PFOS. [37]

⁴⁶ De Grondstoffenbank Zuid-Holland geeft aan dat dit in situ m³ betreft (en dus geen beun m³), omdat volgens hen bij een melding altijd het volume waterbodem wordt genoemd zoals dat tijdens het waterbodemonderzoek is gemeten (d.w.z. in situ m³). [37] Op het formulier van de melding is overigens niet gespecificeerd om welke soort m³ het gaat (beun of in situ).

⁴⁷ Volgens de Grondstoffenbank Zuid-Holland bleek uit aanvullende onderzoeken dat de baggerspecie uit die vakken voldeed aan de normen voor de desbetreffende stoffen (niet zijnde asbest). [37] Het hoogheemraadschap heeft bij haar beoordeling kennis kunnen nemen van de onderzoeksresultaten, omdat de rapportages aan de melding zijn toegevoegd.

⁴⁸ Er is in totaal 69.308 m³ meer toegepast/geregistreerd dan gemeld. De Grondstoffenbank Zuid-Holland merkt hierbij op dat er is geregistreerd in beun m³ en gemeld in in situ m³. Doordat de waterbodem tijdens het baggeren wordt gemengd met water is het aantal beun m³ volgens hen veel groter dan het aantal in situ m³. [37] De directievoerder is van mening dat het verschil te groot is om (volledig) te worden verklaard door een verschil in eenheden (beun m³ versus in situ m³). Hij wijst op het niet doorgaan van de geplande weilanddepots (zie paragraaf 2.3) als oorzaak van de grotere afzet van baggerspecie naar de Meeslouwerplas.

deelwaarneming⁴⁹ uitgevoerd en aan de hand van de bijbehorende (getekende) begeleidingsbrieven vastgesteld dat de daarop vermelde vakken van herkomst zijn gemeld bij het Meldpunt bodemkwaliteit en dus zijn goedgekeurd door het hoogheemraadschap van Rijnland.

4.2.2 Baggerspecie uit de CE-verdachte locaties in de Ringvaart

Afvalstroom 2 heeft betrekking op baggerspecie van de CE-verdachte locaties uit de Ringvaart. Deze baggerspecie is gezeefd om mogelijke explosieven eruit te verwijderen. Er is een overeenkomst tussen BAM en Geologisch voor het verwerken van deze baggerspecie in de Meeslouwerplas [26]. In deze overeenkomst staat de totale hoeveelheid baggerspecie (circa 8.900 m³)⁵⁰ vermeld en uit welke specifieke vakken van de Ringvaart de specie komt.

De eerste melding die de Grondstoffenbank Zuid-Holland voor afvalstroom 2 bij het Meldpunt bodemkwaliteit heeft ingediend [34], betreft de totale hoeveelheid en de specifieke vakken die zijn vermeld in de overeenkomst. De melding is gedaan op 16 januari 2013 en voorzien van de rapportages [10 en 11] van Tauw. Naar aanleiding van de melding heeft het hoogheemraadschap van Rijnland op 28 februari 2013, per brief gericht aan BAM [31], ingestemd met de toepassing van de betreffende baggerspecie in de Meeslouwerplas. Uit de administratie van de vrachten [33] blijkt dat er voor het eerst op 12 februari 2013 baggerspecie voor afvalstroom 2 is vervoerd van de Ringvaart naar de Meeslouwerplas. Dat is dus na de melding bij het Meldpunt bodemkwaliteit, maar vóór de schriftelijke instemming van het hoogheemraadschap. Uit onze navraag bij het hoogheemraadschap blijkt dat er sprake is van stilzwijgende goedkeuring zodra er vijf werkdagen zijn verstreken nadat de melding is gedaan. Dat is hier het geval.

Na de genoemde eerste melding voor afvalstroom 2, heeft de Grondstoffenbank Zuid-Holland nog een tweede melding van 885 m³ baggerspecie voor deze afvalstroom bij het Meldpunt bodemkwaliteit ingediend. Dit betreft één specifiek vak. Deze melding is voorzien van onderzoeksrapportages. Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft via een afzonderlijke brief ingestemd met deze melding. [38]

Uit de administratie van vrachten [33] blijkt dat er in totaal 11.829 beun m³ baggerspecie (42 vrachten) van de Ringvaart naar de Meeslouwerplas is vervoerd onder afvalstroom 2.⁵¹ Dat is gebeurd in de periode 12 februari 2013 tot en met 13 november 2013. Wij hebben een deelwaarneming⁵² uitgevoerd en aan de hand van de bijbehorende (getekende) begeleidingsbrieven vastgesteld dat de daarop vermelde vakken van herkomst zijn gemeld bij het Meldpunt bodemkwaliteit en dus zijn goedgekeurd door het hoogheemraadschap van Rijnland.

⁴⁹ Bij een deelwaarneming selecteert men items op basis van bepaalde criteria. Onze deelwaarneming bestaat uit acht vrachten uit het totaaloverzicht in [32], geselecteerd uit verschillende maanden en schepen.

⁵⁰ In deze overeenkomst is de soort m³ (beun of in situ) niet gespecificeerd.

⁵¹ Er is voor deze afvalstroom 2.044 m³ meer toegepast/geregistreerd dan gemeld.

⁵² De deelwaarneming bestaat uit twee vrachten uit het totaaloverzicht in [33]: twee verschillende maanden en schepen.

5 Waterbodemonderzoek in relatie tot de latere asbestvondsten

Zoals vermeld in paragraaf 2.2 heeft Tauw bij het waterbodemonderzoek in 2010 in totaal 20 asbestverdachte locaties vastgesteld in de Ringvaart. Deze locaties zijn vervolgens bemonsterd op asbest. In vier monsters uit twee asbestverdachte locaties⁵³ is asbest aangetroffen, maar de desbetreffende asbestconcentraties waren (ruim) onder de norm van 100 mg/kg d.s. Het rapport van het waterbodemonderzoek is voor het hoogheemraadschap van Rijnland een belangrijke bron geweest bij de goedkeuring van de meldingen voor de toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart in de Meeslouwerplas (zie hoofdstuk 4).

Tijdens het baggeren van de Ringvaart in 2012 en 2013 is asbesthoudend materiaal aangetroffen in baggerspecie van locaties die niet door Tauw als asbestverdacht waren aangemerkt dan wel volgens de desbetreffende monsters uit 2010 geen asbest bevatten.⁵⁴ De asbestvondsten die naderhand tijdens het baggerwerk zijn gedaan, hebben niet geleid tot een evaluatie van de aanpak van het oorspronkelijke asbestonderzoek en eventueel aanvullende bodemonsters. Het is geen staande praktijk om informatie over asbestvondsten of andere verontreiniging terug te koppelen naar het onderzoeksbureau. Dat is een afweging die door de desbetreffende toezichthouders, op basis van professional judgement, wordt gemaakt.⁵⁵ De asbestvondsten hebben ook niet geleid tot een herbeoordeling⁵⁶ van de bovengenoemde meldingen door het hoogheemraadschap van Rijnland⁵⁷. Er zijn geen expliciete kaders voor een dergelijke herbeoordeling, waardoor ook niet duidelijk is of in dit geval een herbeoordeling nodig was.

⁵³ Deze twee asbestverdachte locaties bevonden zich in respectievelijk vak 34 en 38. [10]

⁵⁴ Uit de beschrijving van de bekende gevallen van asbest in hoofdstuk 3 blijkt dat er tijdens het baggerwerk asbesthoudend materiaal is aangetroffen in *de vakken 4 en 8* van de Ringvaart. Deze vakken zijn niet bemonsterd op asbest in het waterbodemonderzoek van Tauw uit 2010, omdat ze niet als asbestverdacht waren aangemerkt. [10, p19] Daarnaast was er mogelijk asbest aanwezig in de *vakken 7, 19 en 20* in verband met de vondst van asbest op het weilanddepot, *in vak 40* in verband met het aantreffen van asbest in de baggerspecie op de kant en in de *vakken 47 en 53* in verband met het aantreffen van asbest in baggerspecie die is afgevoerd naar het doorgangsdepot Meergrond. Van deze vakken zijn alleen 40 en 47 in het waterbodemonderzoek van Tauw bemonsterd op asbest. In deze monsters is geen asbest aangetroffen. [10, p19]

⁵⁵ Bij de asbestvondsten die zijn genoemd in dit rapport is deze afweging niet gedocumenteerd.

⁵⁶ Alle in dit rapport opgenomen asbestvondsten zijn gedaan nádat de meldingen voor toepassing van baggerspecie uit de desbetreffende vakken van de Ringvaart in de Meeslouwerplas waren ingediend bij het meldpunt en goedgekeurd door het hoogheemraadschap. Inherent aan het proces van beoordeling van de meldingen is dat nadien gebleken asbestvondsten niet kunnen worden meegewogen.

⁵⁷ De asbestvondsten die zijn behandeld tijdens de bouwvergaderingen (zie paragraaf 3.1) waren bekend bij tenminste één medewerker van het hoogheemraadschap aangezien hij als projectleider aan die vergaderingen deelnam.

6 Confrontatie tussen de verklaring en het feitenmateriaal

Op 28 januari 2019 heeft de heer ██████ een schriftelijke verklaring opgesteld [1]. Deze verklaring is via de NMO ingebracht in de vergadering van Provinciale Staten van 20 februari 2019⁵⁸ [2]. Op pagina 5 van zijn schriftelijke verklaring gaat de heer ██████ in op de asbestkwestie. De strekking hiervan is als volgt. Er zou baggerspecie met (veel) te hoge asbestconcentraties uit de Ringvaart zijn 'gestort' op het weilanddepot. Metingen zouden dat uitwijzen. De 'stort' op het weilanddepot zou zijn stopgezet toen bleek dat er teveel asbest zat in de baggerspecie. Hier zouden rapporten over opgemaakt zijn. De resterende 20.000 à 30.000 m³ baggerspecie met te hoge asbestconcentraties uit de Ringvaart zou zijn 'gestort' in de Meeslouwerplas in Vlietland, zonder dat er monitoring op schadelijke stoffen van deze 'grondstort' plaatsvond. Wij hebben de betreffende passages uit de verklaring hieronder overgenomen en het feitenmateriaal uit de vorige hoofdstukken hier tegenover gezet.

Verklaring van de heer ██████	Feitenmateriaal uit het onderzoek
<p>"Bij mijn directievoering inzake het baggerwerk met vier aannemers⁵⁹ in de Ringvaart Haarlemmermeer in de Provincie Noord-Holland (PNH) kregen we te maken met asbest in de baggerspecie." (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De heer ██████ was geen directievoerder voor het baggeren van de Ringvaart. Hij had de rol 'coördinatie toezicht'. In die hoedanigheid was hij mede verantwoordelijk voor de wijze waarop de vondsten van asbestverdacht materiaal tijdens de baggerwerkzaamheden werden afgehandeld. • Er is asbest aangetroffen in baggerspecie uit de Ringvaart. De drie asbestgevallen die zijn gemeld tijdens bouwvergaderingen hebben wij beschreven in paragraaf 3.1. De twee extra gevallen die wij hebben afgeleid uit aanvullende informatie van de heer ██████ staan in paragraaf 3.2. Alleen het geval van asbest in het weilanddepot (paragraaf 3.1.2) is expliciet opgenomen in de verklaring van de heer ██████ (zie hieronder).
<p>"Nadat de eerste stort op het weiland(depôt – red.) had plaatsgevonden, bleek dat er teveel asbest zat in de betreffende baggerspecie. De baggerstort op het weiland(depôt – red.) is toen direct stopgezet. Hier zijn rapporten over opgemaakt." (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is asbest aangetroffen in het weilanddepot, maar volgens het asbestonderzoek en de berekening van Royal HaskoningDHV is de geschatte hoeveelheid asbest in het depot (veel) lager dan de wettelijk toegestane hoeveelheid (100 mg/kg d.s.). • Ons is geen onderzoek bekend waaruit blijkt dat er teveel asbest zat in de baggerspecie waarmee het weilanddepot is gevuld. Wij hebben de rapporten waar de heer ██████ naar verwijst bij hem opgevraagd, maar niet ontvangen. • Het vullen van het weilanddepot is volgens onze informatie niet stopgezet toen er, rond juni 2013, voor het eerst asbest werd aangetroffen, omdat de beperkte hoeveelheid daar geen aanleiding toe gaf. Het vullen van het depot is in september 2013 beëindigd, omdat het weilanddepot nog niet gereed was om meer baggerspecie op te slaan (en niet vanwege asbest).

⁵⁸ De verklaring is via de website van de Vrienden van Vlietland publiek beschikbaar (d.d. 5 juni 2019).

⁵⁹ De heer ██████ heeft ons te kennen gegeven dat hij doelt op Leemans, Schilder, De Vries & van de Wiel en Geologistiek.

Verklaring van de heer ██████████	Feitenmateriaal uit het onderzoek
<p>“Metingen wezen namelijk uit, dat de betreffende grond als gevolg van de voornoemde veel te hoge asbestconcentratie zodanig was vervuild dat de gemeente (Heemstede – red.) de eigenaar van het betreffende weiland verplicht heeft tot een ingrijpende en zeer kostbare sanering.” (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ons is geen onderzoek bekend waaruit blijkt dat er teveel asbest zat in de baggerspecie waarmee het weilanddepot is gevuld. Wij hebben de resultaten van de metingen waar de heer ██████████ naar verwijst bij hem opgevraagd, maar niet ontvangen. • De Omgevingsdienst IJmond heeft, namens de gemeente Heemstede, de provincie Noord-Holland verzocht om de baggerspecie op het weilanddepot zoveel mogelijk te ontdoen van asbestverontreiniging. De reden hiervan is volgens onze informatie als volgt. Na opheffen van een depot - wettelijk verplicht binnen drie jaar na inrichting ervan - dient de baggerspecie te worden verspreid over het perceel dan wel te worden afgevoerd. Bij de verspreiding van bagger bestaat het risico dat asbest, door zijn relatief grote soortelijk gewicht, zich concentreert op bepaalde plekken in het terrein (zogenoemde spots), waardoor die de asbestnorm van 100 mg/kg droge stof kunnen overschrijden. Naar aanleiding van het bovengenoemde onderzoek is een asbestverwijdering uitgevoerd in opdracht en voor rekening van de provincie Noord-Holland.
<p>“Ik vermeld dit baggerproject, aangezien de resterende 20.000 à 30.000 kubiekemeter baggerspecie met te hoge asbestconcentraties uit de Ringvaart bij Haarlemmermeer vervolgens is gestort in de Meeslouwerplas in Vlietland. Er heeft bij mijn weten geen monitoring op schadelijke stoffen van deze grondstort plaatsgevonden.” (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Op grond van het Besluit bodemkwaliteit is er voorafgaand aan het baggeren van de Ringvaart een asbestonderzoek uitgevoerd door Tau w. Uit dit onderzoek blijkt dat de asbestconcentraties in de baggerspecie lager zijn dan wat wettelijk is toegestaan (100 mg/kg d.s.). • De rapportages van Tau w zijn meegestuurd met de meldingen bij het Meldpunt bodemkwaliteit. Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft, op basis van de meldingen, ingestemd met de toepassing van de betreffende baggerspecie uit de Ringvaart in de Meeslouwerplas. • De latere asbestvondsten hebben niet geleid tot een evaluatie van de aanpak van het asbestonderzoek van Tau w of een herbeoordeling van de meldingen voor toepassing in de Meeslouwerplas door het hoogheemraadschap van Rijnland. • Zoals hierboven vermeld blijkt uit de berekening van Royal HaskoningDHV dat de geschatte hoeveelheid asbest in het depot veel lager is dan de wettelijk toegestane hoeveelheid (100 mg/kg d.s.). • Wij hebben de heer ██████████ gevraagd waarom hij denkt dat er geen monitoring heeft plaatsgevonden. Op deze vraag hebben wij geen antwoord gekregen.
<p>“Het besluit om asbesthoudende bagger in Vlietland te storten is buiten mij om genomen. Ik betreur dit besluit.” (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De aannemerscombinatie die het reguliere baggerwerk heeft aangenomen, was verantwoordelijk voor het realiseren van de afzetlocaties. Directievoering en toezicht zijn niet betrokken geweest bij de keuze van de afzetlocaties.
<p>“Wat er nu in (het weilanddepot – red.) ligt en daar gestort is onder verantwoordelijkheid van het Hoogheemraadschap van Rijnland, is ver boven de wettelijke grens.” (pagina 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is asbest aangetroffen in het weilanddepot, maar volgens het asbestonderzoek en de berekening van Royal HaskoningDHV is de geschatte hoeveelheid asbest in het depot (veel) lager dan de wettelijk toegestane hoeveelheid (100 mg/kg d.s.). • Ons is geen onderzoek bekend waaruit blijkt dat asbestconcentraties in het weilanddepot of in de baggerspecie uit de Ringvaart boven de wettelijke grens zijn.

Verklaring van de heer ██████████	Feitenmateriaal uit het onderzoek
<p>“Rapporten aangaande de asbestvervuiling in het weilanddepot in Bennebroek zijn via PNH verkrijgbaar.” (pagina 9)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Van de provincie Noord-Holland hebben wij de volgende documenten met betrekking tot asbest in het weilanddepot ontvangen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Het rapport ‘Nader milieukundig asbestonderzoek voormalig baggerdepot Glipperweg 4 te Heemstede’ van VanderHelm. [19] ○ Het rapport ‘Evaluatie asbestverwijdering weilanddepot Glipperweg 4 in Heemstede’, inclusief oplegnotitie van Tauw. [22] ○ Memo inzake het baggerspeciedepot Glipperweg 4 Heemstede van Royal HaskoningDHV aan de provincie Noord-Holland. [18] ○ Brief van de Omgevingsdienst IJmond (namens de gemeente Heemstede) aan de provincie Noord-Holland inzake ‘baggerdepot Glipperweg 4 te Heemstede’. [21] <p>De bovengenoemde documenten hebben wij verwerkt in dit feitenrelaas.</p>

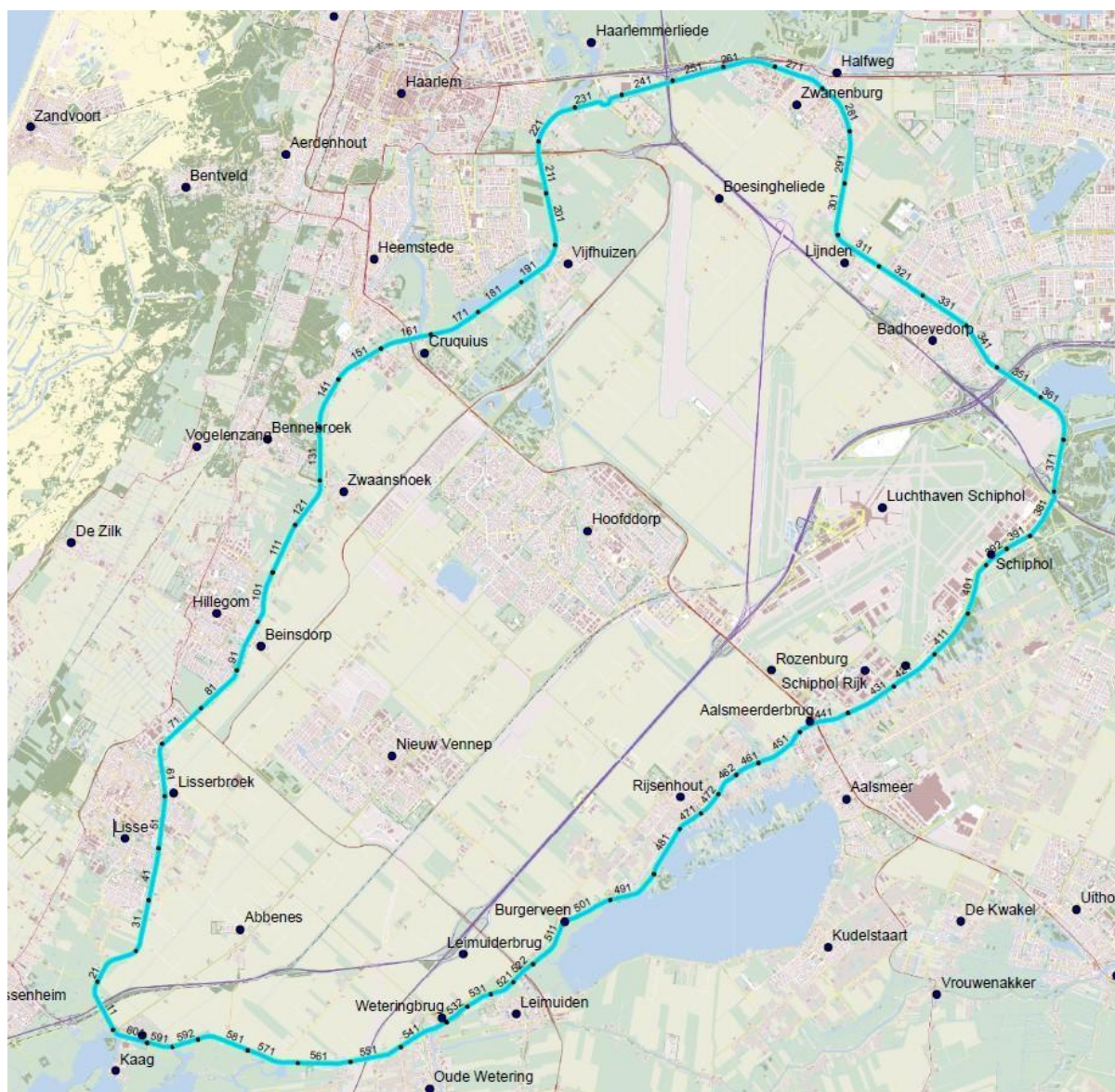
Bijlage 1 Overzicht gebruikte documentatie

Nr.	Omschrijving
[1]	Schriftelijke verklaring van de heer ██████████, 28 januari 2019
[2]	Notulen Statenvergadering Provincie Zuid-Holland 20 februari 2019
[3]	Brief van Gedeputeerde Staten van Z-H aan de heer ██████████, onderwerp: Meeslouwerplas; baggerstort uit de Ringvaart Haarlemmermeer (kenmerk: PZH-2019-685147608), 13 maart 2019.
[4]	Email van de NMO aan PZH, onderwerp: de uitnodiging voor een gesprek van de behandelend ambtenaar aan de heer ██████████ namens GS d.d. 13 maart 2019, 19 april 2019
[5]	Email met brief van de EAA aan de heer ██████████, onderwerp: Meeslouwerplas: Feitenrelaas inzake de toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart. (kenmerk: PZH-2019 DOS-2007-0007332), 27 mei 2019
[6]	Emailcorrespondentie tussen de EAA en de NMO n.a.v. de brief van de EAA aan de heer ██████████, 29 mei 2019 t/m 3 juni 2019
[7]	Email van de heer ██████████ aan de EAA waarin hij o.a. bevestigt dat de NMO in de reactie op de brief aan van de EAA ook namens hem spreken, 29 mei 2019
[8]	Projectplan Baggerwerk Ringvaart Haarlemmermeerpolder (kenmerk G2011.068), Geologistiek BV, 5 oktober 2012
[9]	Wat is de normering (toetsingswaarden) voor asbest in grond en puin en waar kan ik deze terugvinden?, Website Rijkswaterstaat (https://www.bodemplus.nl/), 21 juli 2019
[10]	Waterbodemonderzoek Ringvaart Haarlemmermeerpolder - hoofdrapport en bijlagen - (kenmerk R002-4687376JGG-nnc-V02-NL), Tauw, 24 juni 2010
[11]	Nader onderzoek van de Haarlemmerpolder (kenmerk R001-4750661MCY-leh-V02-NL), Tauw, 21 maart 2011
[12]	Bestek 2620 Baggeren Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder (kenmerk RAW0279-00129), Provincie Noord-Holland, 15 december 2011
[13]	Bestek 2623 Ringvaart CE-verdachte locaties (kenmerk RAW0279-00133), Gemeente Haarlemmermeer, 15 februari 2012
[14]	Verslagen van bouwvergaderingen, regulier werk en CE-verdachte locaties (uit administratie van de directievoerder)
[15]	Plan van aanpak Leemans met informatie over de maaswijdte van de zeef
[16]	Overzicht vakken en BBK-meldingen m.b.t. weilanddepot Glipperweg 4 (uit administratie van Grondbank de Bruyn)
[17]	Bonnen van transport baggerspecie van Ringvaart naar Meeslouwerplas (uit administratie van provincie N-H)
[18]	Memo baggerspeciedepot Glipperweg 4 Heemstede (kenmerk T&PBE3164N001F01), Royal HaskoningDHV, 12 juli 2016
[19]	Nader milieukundig asbestonderzoek Voormalig Baggerdepot Glipperweg 4 te Heemstede (kenmerk DHHE151354), VanderHelm Milieu beheer B.V., 29 februari 2016
[20]	Toelichting provincie N-H bij hoeveelheid asbest die is verwijderd van weilanddepot Glipperweg 4
[21]	Brief Omgevingsdienst IJmond aan Provincie N-H inzake Baggerdepot Glipperweg 4 te Heemstede (kenmerk NHU/MDI3-2013-04626-27047), 19 juli 2016
[22]	Evaluatie asbestverwijdering weilanddepot Glipperweg 4 in Heemstede inclusief oplegnotitie (kenmerk R003-1260557EDN-hgm-V02-NL), Tauw, 13 november 2017
[23]	Antwoorden van BAM op onze vragen over Meeslouwerplas def
[24]	Brochure over transport van afval, (kenmerk 2016_0 14) Stichting Vervoeradres
[25]	Meeslouwerplas Overzicht aangevoerde hoeveelheden per afvalstroomnummer (Grondstoffenbank Z-H)
[26]	Getekende offerte 12007.1 Geologistiek 15-01-2013
[27]	Getekende offerte 10124 de Vries & van de Wiel 21-9-2012
[38]	Overzicht meldingen per afvalstroom naar de MLP (samengesteld door EAA o.b.v. onderliggende meldingen bij Meldpunt bodemkwaliteit)
[29]	2012-07-04 Nieuwe melding voorgenomen toepassing (75878.0) bij Meldpunt bodemkwaliteit
[30]	Instemming 75878.0 Hoogheemraadschap van Rijnland 20-07-2012
[31]	Instemming 89749.0 Hoogheemraadschap van Rijnland 28-02-2013
[32]	Overzicht (521) vrachten mlp01201004 (uit administratie van Grondstoffenbank Z-H)
[33]	Overzicht (42) vrachten mlp01201005 (uit administratie van Grondstoffenbank Z-H)
[34]	2013-01-16 Nieuwe melding voorgenomen toepassing (89749.0) bij Meldpunt bodemkwaliteit
[35]	Audit Charter van de EAA
[36]	Brief NMO aan GS (en PS) over de vraag of de heer ██████████ wil meewerken juli 2019 DEF!

Nr.	Omschrijving
[37]	20190717 Reactie van Grondstoffenbank Zuid-Holland op aanvullende vragen EAA
[38]	Insitu partijkeuringpartij baggerspecie (RE-01) vrijgekomen tijdens baggerwerkzaamheden in De Ringvaart te Haarlem (kenmerk: 130560/mh/am), Hunneman Milieu-Advies Raalte BV, augustus 2013
[39]	E-mail van de projectleider van Schilder aan de heer ██████ inzake de vondst van asbestplaatjes in vak 8 van de Ringvaart, 21 september 2012.
[40]	E-mailcorrespondentie tussen de projectleider van Schilder en de heer ██████ en de directievoerder inzake de vondst van asbeststukjes bij Meergrond, 28 november 2013.
[41]	Overzicht van bestemmingen van de baggerspecie opgesteld door de aannemerscombinatie (geen versienummer en ongedateerd).
[42]	Handreiking Doorgangsdepots Provincie Noord-Brabant, Niebeek Milieumanagement bv, januari 2014 (versie 1.0).
[43]	Organogram hoogheemraadschap van Rijnland, zoals opgeleverd door een toezichhouder van het hoogheemraadschap op 14 november 2019.
[44]	Oplevertekening vak 8 van de aannemingscombinatie, o.a. getekend door de directievoerder (datum uitmeting is 29-11-2012).
[45]	Certificeringen van de twee uitvoerendtoezichhouders
[46]	Termijnstaten van het reguliere baggerwerk in de Ringvaart met daarop de asbestposten, lopend van termijn 1 t/m termijn 18.
[47]	Termijnstaten van het baggeren van de CE-verdachte locaties met daarop de asbestposten, lopend van termijn 1 t/m termijn 7.
[48]	Stortbonnen afvoer asbesthoudend materiaal naar erkende verwerker door Leemans in februari en maart 2013.

Bijlage 2 Kaart van de Ringvaart

Ten behoeve van het baggeren is de Ringvaart opgedeeld in 60 vakken van 1 km. Het vaknummer is het nummer op de kaart, zonder het laatste cijfer (1).

Bron: Rapportage waterbodemonderzoek Ringvaart van Taw, bijlage 1 [10]

Bijlage 3 Communicatie tussen PZH en de NMO / de heer

Verzamelen van informatie

De heer ██████ besluit zijn verklaring als volgt: "Deze verklaring kan en zal desgewenst onderbouwd worden met schriftelijke bewijzen (o.a. afkomstig uit de administratie van de PZH, PNH en het hoogheemraadschap van Rijnland) die de juistheid van het voornoemde aantonen. Rapporten aangaande de asbestvervuiling in het weilanddepot in Bennebroek zijn via PNH verkrijgbaar⁶⁰." De verklaring is gedateerd op 28 januari 2019. [1]

Op 13 maart 2019 brengen Gedeputeerde Staten in hun brief (kenmerk PZH-2019-685147608) de heer ██████ op de hoogte van hun voornemen tot het opstellen van een feitenrelaas en nodigen hem daarbij uit tot uitwisseling van informatie [3]. Letterlijk staat er: "Wij hebben als provincie in de periode waarin er bagger uit de Ringvaart is gestort in de Meeslouwerplas geen enkel signaal ontvangen dat er sprake zou zijn van verhoogde asbestconcentraties. Het onderwerp asbest kan evenwel gemakkelijk voor maatschappelijke onrust zorgen. Over de aanwezigheid van (mogelijk) te hoge concentraties van asbest willen wij als eigenaar van de recreatieplas dan ook geen enkel misverstand laten bestaan. Om die reden zijn wij ook zeer geïnteresseerd in informatie en gegevens die mogelijk een andere licht op deze zaak werpen. Door gedeputeerde Han Weber is aan PS een feitenrelaas toegezegd. Wij nodigen u van harte uit voor een gesprek over dit onderwerp. Het doel van dit gesprek is een open en algehele uitwisseling van informatie ten behoeve van een objectief feitenrelaas. Voor het completeren van het feitenrelaas willen wij graag uw informatie leggen naast de gegevens die wij van het hoogheemraadschap van Rijnland en BAM hebben ontvangen."

De NMO reageren op 19 april 2019 per mail (cc de heer ██████) naar de behandelend ambtenaar [4]. Zij geven aan dat de heer ██████ wil meewerken, alleen onder bepaalde voorwaarden, te weten vrijwaring van de heer ██████ van elke vorm van aansprakelijkheid door de PZH of een andere overheid. Ook brengen zij onder de aandacht dat hij alleen bereid is tot een gesprek met vertegenwoordigers van de PZH in het bijzijn van de voorzitter van de NMO en een advocaat. Ten slotte verlangen zij dat van dit gesprek een verslag wordt gemaakt dat pas aan derden kan worden verstrekt indien en voor zover de NMO en/of de heer ██████ ermee akkoord zijn gegaan.

Ten behoeve van haar factfinding stuurt de EAA op 27 mei 2019 per mail een brief aan de heer ██████ (kenmerk PZH-2019 DOS-2007-0007332) met daarin een verzoek om concrete informatie ter onderbouwing van zijn uitspraken. Daarbij wordt de heer ██████ verzocht om deze informatie uiterlijk 14 juni 2019 aan de EAA te verstrekken. Een kopie van deze brief is naar de NMO gestuurd. [5] Tevens nodigt de EAA de heer ██████ uit voor een gesprek vis-à-vis met onderzoekers van de EAA, ter verdere verduidelijking van en toelichting op zijn verklaring.

In reactie op deze brief laten de NMO op 29 mei 2019 per mail [6] weten, dat ze het niet aanvaardbaar vinden dat het feitenrelaas zich uitdrukkelijk beperkt tot de toepassing van

⁶⁰ Wij hebben diverse documenten met betrekking tot asbest in het weilanddepot van de provincie Noord-Holland ontvangen (zie ook onderaan hoofdstuk 6) en verwerkt in dit feitenrelaas.

baggerspecie uit de Ringvaart in de Meeslouwerplas en dat andere onderdelen van de verklaring van de heer [REDACTED] buiten de reikwijdte van dit feitenrelaas vallen en alleen in het onderzoek worden meegenomen voor zover ze relevant zijn voor de asbestkwestie. Tevens herhalen zij de andere voorwaarden voor medewerking door de heer [REDACTED], te weten vrijwaring door de PZH voor elke vorm van aansprakelijkheid en mogelijke doorberekening van kosten en financiële consequenties als gevolg van procedures die tegen de heer [REDACTED] worden ingesteld. In de mail is het emailadres van de heer [REDACTED] niet in cc meegenomen, waarop de EAA aan hem per mail vraagt of de NMO ook namens hem spreken. Hij bevestigt dit op 29 mei 2019. [7]

De EAA wijst diezelfde dag per mail [6] de NMO op de vergaande strekking van de uitspraken van de heer [REDACTED] en op het onvoorwaardelijke karakter van de toezegging in zijn verklaring om die te onderbouwen met schriftelijke bewijzen. Zij is van mening dat wie stelt, ook moet bewijzen. Daarop geven de NMO per mail op 30 mei 2019 (cc de heer [REDACTED]) aan dat de door hen gestelde voorwaarden noodzakelijk zijn voor het herstel van vertrouwen⁶¹.

Op 1 juni 2019 voeren de NMO in een naschrift per mail (cc de heer [REDACTED]) [6] aan dat het hergebruik van baggerspecie uit de Ringvaart niet het enige onderwerp is waarover Statenleden zich zorgen maakten en herhaalt zij haar pleidooi voor een grotere reikwijdte van het onderzoek. Bovendien, zo geeft zij aan: "ligt het voor de hand om onafhankelijk onderzoek te laten doen en dus de reikwijdte niet te laten bepalen door het hoofd van de afdeling Water en Groen, die – als ambtelijk verantwoordelijke voor de herinrichting van de Meeslouwerplas – belang heeft bij de scope van het onderzoek en dus niet onafhankelijk is. Zelfs de schijn, dat 'de slager hier zijn eigen vlees keurt' of zelf bepaalt 'welk vlees er gekeurd mag worden' moet hier vermeden worden."

De EAA stelt vast dat de heer [REDACTED] zijn onvoorwaardelijke toezegging om af te komen met schriftelijke bewijzen ter onderbouwing van zijn verklaring niet nakomt, en laat dit de NMO en de heer [REDACTED] per mail d.d. 3 juni 2019 weten. Ook meldt de EAA dat ze, mocht ze deze informatie niet vóór 14 juni 2019 ontvangen, dit zal opnemen in het feitenrelaas. [6] De EAA heeft de gevraagde informatie niet vóór deze termijn ontvangen.

Op 9 juli 2019 verzoeken de NMO in een brief en een mail aan Gedeputeerde Staten om het geschetste beeld te corrigeren als zou de heer [REDACTED] weigeren om mee te werken aan een nadere onderbouwing van zijn verklaring⁶². [36]

Afstemming eerste feitenrelaas

De EAA heeft een eerste concept van dit feitenrelaas voorgelegd aan bij dit onderzoek betrokken medewerkers de provincie Zuid-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland, Niebeek, BAM, de Grondstoffenbank Zuid-Holland en de provincie Noord-Holland. Hun commentaar heeft zij verwerkt. Het tweede concept heeft zij op 18 juli 2019 voorgelegd aan de heer [REDACTED] met het verzoek uiterlijk 25 juli 2019 te reageren.

Vooruitlopend op het uitbrengen van het definitieve feitenrelaas zijn Provinciale Staten door middel van een brief van Gedeputeerde Staten d.d. 23 juli 2019 geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek.

⁶¹ De NMO doelen hier op onderzoek naar dossiers met betrekking tot Vlietland die buitende reikwijdte van dit onderzoek vallen.

⁶² Deze brief is als ingezonden stuk geagendeerd in de vergadering van de Commissie Klimaat, Natuuren Milieu d.d. 6 november 2019

Afstemming tweede feitenrelaas

Bij monde van een vertegenwoordiger van de NMO laat de heer ████████ weten dat hij wegens privéomstandigheden niet in staat is niet op zo'n korte termijn op het feitenrelaas te reageren. Zelf geeft de heer ████████ in zijn mail van 24 juli aan om die reden pas na 13 september 2019 te kunnen reageren. Hij maakt bezwaar tegen zijn kwalificatie van weigeraar.

In de periode van 24 juli 2019 tot en met 4 september 2019 stuurtde heer ████████ alsnog informatie ter onderbouwing van zijn verklaring. Voor zover deze informatie betrekking heeft op de asbestkwestie, is deze opgenomen in het feitenrelaas. Ook heeft deze informatie geleid tot een tweede gesprek met medewerkers van het hoogheemraadschap van Rijnland en Niebeek.

Op het verzoek van de EAA om medewerking aan een gesprek reageert de heer ████████ per mail op 23 september 2019 negatief, onder verwijzing naar eerdere voorwaarden. In haar reactie geeft de EAA per mail op 27 september 2019 aan wat wel en wat niet mogelijk is⁶³, en verzoekt hem uiterlijk 2 oktober 2019 te reageren. Tevens kondigt de EAA aan dat, mocht er geen reactie komen, zij deze weigering en de eventuele argumenten hiervoor opneemt in haar feitenrelaas. De heer ████████ gaat niet in op het verzoek van de EAA met haar een gesprek aan te gaan.

Vervolgens heeft de EAA het feitenrelaas aangepast. Zowel het hoogheemraadschap van Rijnland en Niebeek als de heer ████████ zijn op 19 november 2019 in de gelegenheid gesteld om hierop binnen één week te reageren. Op 22 november ontving de EAA een schriftelijke reactie van de heer ████████. Deze heeft op een paar punten geleid tot aanpassing van het concept-feitenrelaas. Waar nodig zijn aanvullende vragen aan andere partijen gesteld, waarvan de antwoorden in dit feitenrelaas zijn verwerkt.

⁶³ Niet gehonoreerd kon worden is de uitbreiding van de scope van het onderzoek (reden: de bewering over asbestvervuiling- en alleen die bewering - vormde de aanleiding tot dit onderzoek), vrijwaring van de heer ████████ (reden: de EAA is daartoe niet bevoegd), het maken van een bandopname van een gesprek (reden: bandopnames kunnen ertoe leiden dat materie uit haar context wordt geplaatst, wat bij een gevoelige aangelegenheid als vermeende asbestvervuiling kan leiden tot maatschappelijke onrusten afbreuk aan de reputatie van de provincie) en het vaststellen van het gespreksverslag (reden: de EAA stelt standaard het verslag vast; vaststelling door een derde zou haar beperken in het gebruik van dit verslag). Wel gehonoreerd kon worden de aanwezigheid van een advocaat en vertegenwoordigers van de NMO bij het gesprek, mits zij de scope van het onderzoek respecteren. Ook is de heer ████████ in de gelegenheid gesteld om te reageren op het concept-verslag van het gesprek

Bijlage 4 Foto's van asbestvondst op 21 september 2012

Aan e-mail van de projectleider van Schilder aan de heer [REDACTED] d.d. 21 september 2012, inzake de vondst van asbestplaatjes in vak 8 van de Ringvaart, zijn de onderstaande foto's als bijlagen toegevoegd. [39]

